

VEIKART FOR GRØNN KONKURRANSEKRAFT I FINANSNÆRINGEN

 Finans Norge

I 2015 ble statsledere fra hele verden enige om ambisiøse mål for reduksjon av klimagassutslipp. Gjennom 2016 arbeidet en rekke bransjegrupper i norsk næringsliv med veikart for grønn konkurransekraft. I kjølvannet av dette arbeidet er det helt naturlig at også finansnæringen samles om felles ambisjoner for næringens rolle i omstillingen til lavutslippssamfunnet, i et eget veikart.

Veikartet er et resultat av samarbeid mellom Finans Norges medlemmer. Alt fra store finanskonsern til mindre sparebanker, pensjonsleverandører og skadeforsikringsselskaper har deltatt i diskusjoner og bidratt med innspill. Vi har også hatt samtaler med en rekke andre grupper underveis, både kunder, myndigheter, miljøorganisasjoner og andre interessenter.

Vi har lagt vekt på at arbeidet må være ambisiøst nok til å gi reelle effekter, men samtidig tilpasset de ulike aktørenes forretningsmodeller og bærekraftstrategier.

Norsk næringsliv vil påvirkes av klimaendringer, både økonomisk, fysisk og regulatorisk. Finansnæringen er eksponert gjennom finansiering, forsikring og investering, og vi bygger kunnskap og tilpasser oss endringer i egne forretningsbetingelser. Som spesialister på risiko, ser vi det i tillegg som vår oppgave å være både tilrettelegger og medspiller for omstilling i norsk næringsliv.

Gjennom veiledning, krav og forventninger, kan vi bidra til nødvendige endringsprosesser som reduserer klimarisiko og samtidig skaper nye forretningsmuligheter. Slik skapes verdier for oss, og for dem vi samhandler med. Veikartet representerer en målrettet opptrapping av arbeidet frem til 2030.

Arbeidet med «Veikart for grønn konkurransekraft i finansnæringen» er ledet av Agathe Schjetlein i Finans Norge og er utarbeidet i samarbeid med rådgivningsselskapet SIGLA og Christine Tørklep. Prosessen med å lage veikartet startet i september 2017, da Finans Norges hovedstyre og bransjestyre vedtok å igangsette arbeidet. Vi ønsker å rette en stor takk til alle involverte som har gitt verdifulle bidrag underveis i prosessen.

Oslo, 6. juni 2018

Turid Grotmoll
Styreleder, Finans Norge

Idar Kreutzer
Adm. dir, Finans Norge

INNHALDSFORTEGNELSE

KAPITTEL 1 – EN LØNNSOM OG BÆREKRAFTIG FINANSNÆRING	4
KAPITTEL 2 – BAKGRUNN OG PREMISER FOR VEIKARTET	8
2.1 Bakgrunn for veikartet	9
2.2 Om finansnæringen	11
2.3 Premisser for veikartet	13
KAPITTEL 3 - VEIKARTETS TVERRGÅENDE ANBEFALINGER	14
3.1 Ta i bruk et felles begrepsrammeverk for bærekraftig finans	15
3.2 Tilpasse klimarapportering til anbefalingene fra Financial Stability Board (TCFD)	16
3.3 Styrke klimakompetanse og kapasitet i finansnæringen	18
3.4 Inkludere klimarisiko i Finanstilsynets oppdrag	19
3.5 Målrette og forsterke samspillet mellom finansnæring og offentlige virkemidler	20
3.6 Anvende digitaliseringskompetanse til å skalere markedet for klimasmarte løsninger	22
3.7 Medvirke til innovasjonen og omstillingen i andre næringer	23
KAPITTEL 4 - VEIKARTETS BRANSJESPEKIFIKKE ANBEFALINGER	25
4.1 Bank	26
4.2 Skadeforsikring	29
4.3 Investeringer, pensjon og kapitalforvaltning	32
KAPITTEL 5 - VEIEN VIDERE	35
5.1 Veikartets bidrag	36
5.2 Mål på veien mot 2030	37
5.3 Hva nå?	38
VEDLEGG	39
Om prosessen for å lage veikartet.....	39
Viktigste kilder	41
Fotnoter	42

KAPITTEL 1

EN LØNNSOM OG BÆREKRAFTIG FINANSNÆRING

Dette veikartet beskriver veien til en lønnsom og bærekraftig finansnæring i 2030. Med en ambisiøs og realistisk visjon utformer veikartet anbefalinger for finansnæringen og myndighetene for å lykkes med omstillingen.

Finansnæringen spiller en nøkkelrolle i Norges omstilling til et lavutslipps-samfunn. Veikartet viser hvordan det skal leveres på dette. Dette kapitlet viser hvor finansnæringen skal være i 2030, og gir en oppsummering av veikartet.

VISJON:

Finansnæringen i 2030 er lønnsom og bærekraftig. Vi finansierer, forvalter og forsikrer med kunnskap om klima. Slik skaper vi verdier og bidrar til grønn konkurransekraft.

For finansnæringen i 2030 betyr dette

- Åpenhet og tilgang til data og informasjon
- Beslutninger basert på kunnskap om klimarisiko og muligheter
- Økt innovasjonstakt og grønt næringsliv

Figur 1: I 2030 er norsk finansnæring lønnsom, bærekraftig og transparent

Ordsky fra workshop i arbeidet med veikartet

I 2030 HAR NORGE:

- Levert på målet om **40 % reduksjon av klimagassutslipp**
- Et **velfungerende, verdiskapende samfunn** med høy sysselsetting
- **Samarbeid mellom myndigheter, finansnæring og øvrig næringsliv og samfunn** om tiltak og rammebetingelser som gjør at vi lykkes med forebygging av, og tilpasning til klimaendringene

Norge har utfordringer, men også store muligheter i omstillingen til lavutslippssamfunnet. Norge har satt ambisiøse klimamål og iverksatt tiltak for å sikre et grønt og lønnsomt næringsliv. Det er nødvendig både å håndtere risiko knyttet til klimaendringer og ta del i mulighetene, for å være godt posisjonert. Det er avgjørende å se sammenhengen mellom klima og andre viktige utfordringer reflektert i FNs bærekraftsmål, og spille på lag med relevante prosesser i Europa og internasjonalt.

Finansnæringens innsats er en forutsetning for at Norge skal lykkes med omstillingen til lavutslippssamfunnet. En velfungerende finansnæring er avgjørende for økonomisk stabilitet og trygghet, og er en pådriver for omstilling i andre næringer. Norsk finansnæring har ledende kompetanse på bærekraft, er solid, og er dermed godt posisjonert for oppgaven.

DETTE VEIKARTETS MISJON ER Å:

- **Inspirere** finansnæringen selv, myndigheter, interessenter og samfunn ved å beskrive mulighetene i en lønnsom finansnæring som bidrar til omstillingen til lavutslippssamfunnet
- **Informere** om finansnæringens rolle i dag og i omstillingen til lavutslippssamfunnet
- **Være en plattform for dialog og samarbeid** om klima i finansnæringen, og et utgangspunkt for beslutninger og politikkutforming

Veikartets oppbygging er gitt i figuren under:

Figur 2: Veikartet består av fem kapitler som beskriver visjon, bakgrunn, anbefalinger og veien mot 2030

Veikartet bygger på seks premisser som vi legger til grunn for at vi skal kunne nå visjonen:

1. Myndighetene lever opp til klimaforpliktelsene i Paris-avtalen og i den norske klimaloven
2. Vurderinger av klimarisiko inngår som en naturlig del av finansnæringens forvaltningsansvar
3. Forurenser betaler
4. Finansnæringen og myndighetene spiller på lag
5. Finansnæringen må være «grønn» i 2030 for at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050
6. Omstillingen må skje i et fornuftig og forutsigbart tempo

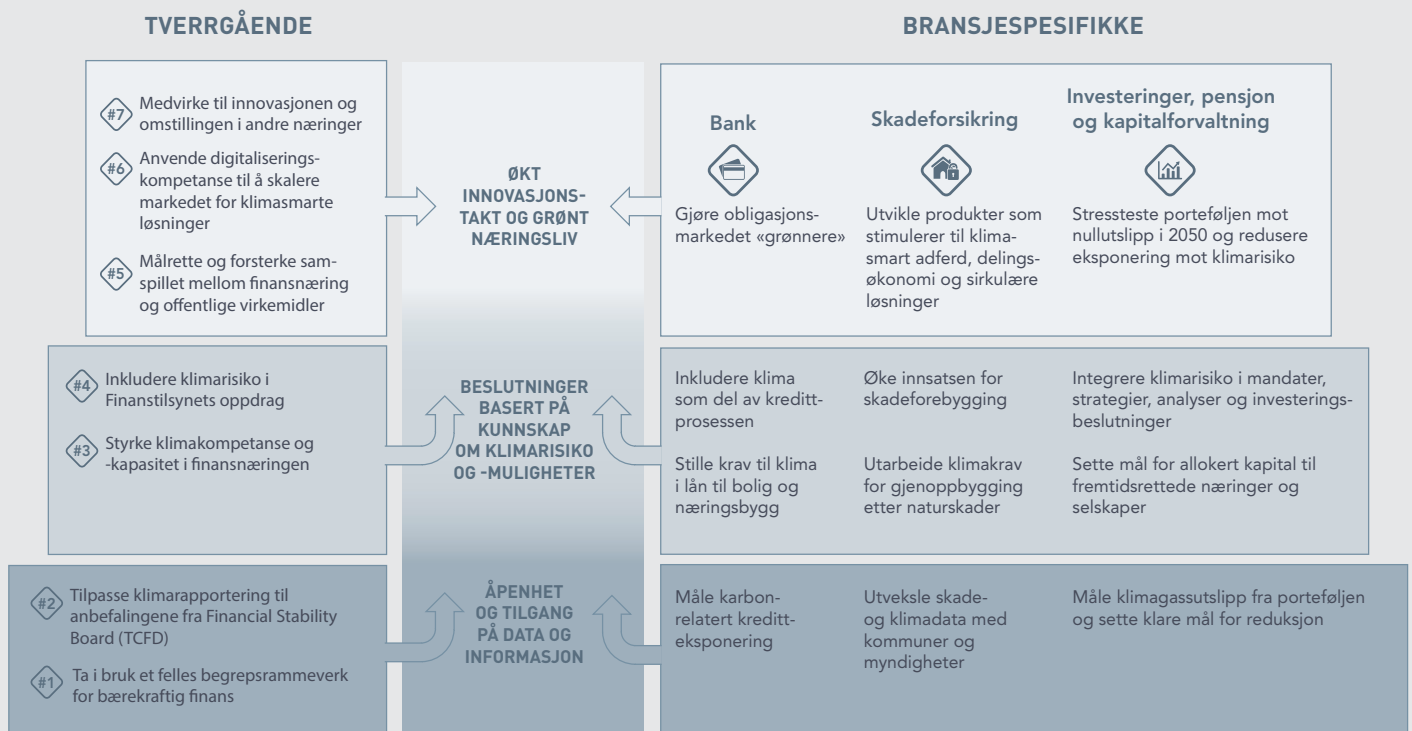
Anbefalingene i dette veikartet vil samlet lede til en grønn og lønnsom finansnæring. Veikartet presenterer syv tverrgående anbefalinger som gjelder for hele næringen (kapittel 3), og bransjespesifikke anbefalinger for henholdsvis bank, skadeforsikring og investeringer, pensjon og kapitalforvaltning (kapittel 4).

Det er den samlede effekten av anbefalingene, gjennomført av finansnæringen, enkeltaktører og myndighetene, som gjør at vi når visjonen.

Anbefalingene er oppsummert i figuren under:

Figur 3: Veikartet beskriver tverrgående og bransjespesifikke anbefalinger som virker sammen for å nå visjonen

ANBEFALINGER

For at visjonen skal nås må anbefalingene i veikartet tas i bruk og gjennomføres. Det innebærer at:

- **Hver enkelt aktør i finansnæringen** bruker veikartet for å bidra til omstilling mot 2030, med utgangspunkt i egen kompetanse og strategi. Dette inkluderer handlingsplaner, tiltak og rapportering på fremgang
- **Myndighetene** tilpasser rammevilkårene slik at disse fremmer omstilling i finansnæringen
- **Finans Norge** samler norsk finansnæring, herunder: tar initiativ til samarbeid i næringen, med myndighetene og andre interessenter, dialog med EU og tar statussjekker for å følge fremgang mot veikartets visjon

KAPITTEL 2

BAKGRUNN OG PREMISSE FOR VEIKARTET

Norge og verden står overfor en betydelig omstilling for å nå klimamålene for 2050. Klimaendringer er en samfunnsutfordring og en trussel for finansiell stabilitet. Derfor er klimaendringer og den risikoen disse representerer en viktig sak for finansnæringen. Omstillingen innebærer også store muligheter – for samfunn, næringsliv generelt og finansnæringen. Norsk finansnæring er godt posisjonert og motivert for å gripe disse mulighetene og kan være en pådriver og tilrettelegger for forutsigbar omstilling.

2.1 BAKGRUNN FOR VEIKARTET

Norge skal skape et grønt og lønnsomt næringsliv. Regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft leverte i oktober 2016 en nasjonal strategi for hvordan Norge kan redusere klimagassutslipp og samtidig opprettholde høy verdiskaping og sysselsetting.¹ Den har nå blitt omsatt i regjeringens strategi for grønn konkurransekraft. I forbindelse med ekspertutvalgets arbeid, har flere sektorer laget egne veikart for å vise hvordan omstillingen skal skje i deres næringer. Dette veikartet viser finansnærings bidrag.

FAKTABOKS: Den norske klimaloven ²

Den norske klimaloven trådte i kraft fra 1. januar 2018. Formålet med loven er å fremme gjennomføring av Norges klimamål som et ledd i omstillingen til et lavutslippssamfunn i 2050. Loven stadfester at norske klimagassutslipp skal kuttes med 40 % innen 2030, og 80-95 % innen 2050 (i forhold til 1990). Kuttene skal tas i samarbeid med EU og det er ikke stadfestet hvor stor andel av kuttene som skal skje i Norge. Stortinget vedtok i tillegg at regjeringen skal opprette et teknisk beregningsutvalg på klima som Miljødirektoratet skal lede. Klimamålet er forenlig med Norges nasjonalt fastsatte bidrag under Paris-avtalen.

Klimaendringer utgjør en ny risiko. Mark Carney, sjef for den britiske sentralbanken og leder av Financial Stability Board, har advart om muligheten for en klimarelatert finanskriser, gjennom dramatisk fall i verdien av fossilbaserte energi- og industriselskaper, panikksalg av aksjer og økende forsikringsutbetalinger som følge av ekstremvær, tørke og flom.³ Dersom finansiell klimarisiko ikke hensyntas, vil ikke kapitalen kanaliseres på riktig måte i finansmarkedet, noe som igjen vil påvirke gjennomsnittsavkastningen negativt. Norske investeringer er også utsatt for denne risikoen. Spesielt tydelig er eksponeringen mot olje- og gasssektoren, og risikoen for «stranded assets» og store verditap på kort tid.⁴

Omstillingen til lavutslippssamfunnet skaper nye muligheter. Globalt er det anslått at det å nå bærekraftmålene utgjør årlige forretningsmuligheter tilsvarende 12 000 milliarder USD.⁵ Figur 4 viser effekten på BNP-vekst av en ambisiøs klimapolitikk i G20-landene. Nettoeffekten i 2050 er 2,5 %, eller så mye som 4,6 % dersom vi unngår skader fra klimaendringer. I et forsinket scenario hvor tiltak på klima først skyter fart etter 2025, er det estimert BNP-tap på i gjennomsnitt 2 % i G20-landene etter 10 år, et anslag som er høyere for oljeeksporterende land.⁶ Norge har, med vårt ressursgrunnlag, høye utdanningsnivå og digitale infrastruktur og kompetanse, alle forutsetninger for å bygge et robust, lønnsomt og grønt næringsliv frem mot 2050.

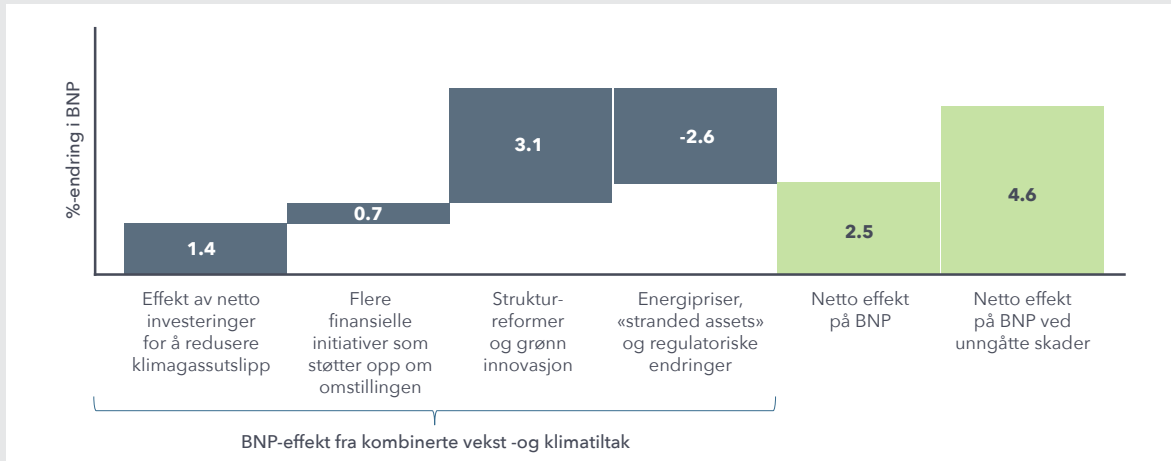
FAKTABOKS: Mark Carneys tale «Tragedy of the Horizon» ⁷

Mark Carney holdt i 2015 en tale om klimaendringer og finansiell risiko som blir ansett som et skifte i internasjonal finansnæring. I talen advarer Carney mot at klimaendringer kan føre til finanskriser og at det haster for finansnæringen å bidra til reduksjon av klimagassutslipp.

«The challenges currently posed by climate change pale in significance compared with what might come. Climate change is the Tragedy of the Horizon. With better information as a foundation, we can build a virtuous circle of better understanding of tomorrow's risks, better pricing for investors, better decisions by policymakers, and a smoother transition to a lower-carbon economy. By managing what gets measured, we can break the "Tragedy of the Horizon"»

Figur 4: Mer ambisiøs klimapolitikk begrenser ikke økonomisk vekst

OECDs beregninger av BNP-effekt under et scenario med 66 % sannsynlighet for å begrense global oppvarming til 2 grader celsius i 2050

Kilde: OECD⁸

Dette veikartet handler om finansnæringens vei til lavutslippssamfunnet og har klima som mandat. Det er derimot klart at klimautfordringen ikke kan ses isolert fra andre samfunnsutfordringer, som helse, utdanning, arbeidsliv, likestilling og biologisk mangfold. Dette er tydelig i FNs bærekraftsmål, et felles kart for hvor verden skal være i 2030, og som finansnæringen støtter opp om. Selv om dette veikartet fokuserer på klima, jobber finansnæringen aktivt for at Norge og verden skal levere på alle bærekraftmålene.

Veikartet bygger på arbeid som er gjort nasjonalt og internasjonalt. Norge er en liten og åpen økonomi, med tette bånd til regulering på europeisk nivå. Det er derfor viktig å vite hva som skjer utenfor Norges grenser, og hente kurranseskraft samt tilhørende veikart fra ulike bransjer, bygger dette veikartet på internasjonale rapporter som UNEP og Verdensbankens «Roadmap for a Sustainable Future» og anbefalingene fra Financial Stability Boards «Task Force on Climate-Related Financial Disclosures» (TCFD). Spesielt betydningsfulle er sluttrapporten til EUs ekspertgruppe på bærekraftig finans og EU-kommisjonens handlingsplan for bærekraftig vekst i finansnæringen.⁹

FAKTABOKS: Begrepsavklaring for veikartet

Bærekraft er en vid betegnelse som inkluderer klima, natur og miljø, sosiale, økonomiske og politiske hensyn. FNs bærekraftsmål omhandler alle disse aspektene ved bærekraftig utvikling og finansnæringen støtter disse. Dette veikartet omhandler klima. Det innebærer at veikartet viser hvordan finansnæringen kan bidra til lavutslippssamfunnet, ikke bærekraftig utvikling i vid forstand.

Grønn: Tiltak og aktiviteter som bidrar til reduserte klimagassutslipp defineres i dette veikartet som «grønn». Ettersom klimamålet for Norge er å bli et lavutslippssamfunn i 2050, er visjonen for finansnæringen å være «grønn» i 2030

Klimasmart: Tiltak og aktiviteter som på en effektiv og lønnsom måte bidrar til omstillingen til lavutslippssamfunnet

Klimarisiko: Risikoen for finansnæringen eller andre aktører som følge av klimaendringer - fysiske, økonomiske og regulatoriske

FAKTABOKS: Ekspertutvalget og regjeringens strategi for grønn konkurransekraft

I juni 2015 oppnevnte regjeringen ekspertutvalget for grønn konkurransekraft, med oppdrag om å levere en overordnet strategi for å fremme et grønt og lønnsomt norsk næringsliv frem mot 2030 og 2050.

Ekspertutvalget - ved medlemmene Connie Hedegaard og Idar Kreutzer - lanserte sin rapport i oktober 2016, og i oktober 2017 lanserte regjeringen sin strategi for grønn konkurransekraft, basert på anbefalingene fra ekspertutvalget. I tillegg har flere norske næringer lansert veikart for omstilling, inkludert eiendom, prosessindustrien og olje og gass.

2.2 OM FINANSNÆRINGEN

Finansnæringen er en premissgiver for omstillingen av norsk økonomi. Med finansnæringens hjelp håndterer bedrifter og forbrukere både finansiell og andre typer risiko. Sparing blir til verdiskaping når institusjonene investerer oppsparte midler. En felles forståelse av finansnæringens samfunnsrolle i klimaspørsmålet er viktig for å sikre et godt samspill med politikere, myndigheter og samfunnet.

En velfungerende finansnæring:

- Bidrar til finansiell stabilitet i samfunnet og forebygger og avlaster risiko
- Gir privatpersoner økonomisk trygghet gjennom hele livet
- Tilbyr sparing, lån og effektiv betalingsformidling til privatpersoner og næringsliv
- Sikrer finansiering av lønnsomme prosjekter og fremtidig verdiskaping
- Sikrer bedrifters og enkeltpersoners verdier, og gir raske og effektive oppgjør
- Er en solid og fremtidsrettet arbeidsgiver for en kompetent og produktiv yrkesgruppe
- Tilrettelegger for innovasjon og omstilling i samfunnet

Finansnæringen er en **betydelig næring i seg selv**. Med over 50 000 ansatte utgjør finansnæringen 2 % av sysselsettingen, 6 % av fastlands-BNP og er fastlands-Norges største skatteyder.

Nøkkeltall for finansnæringen

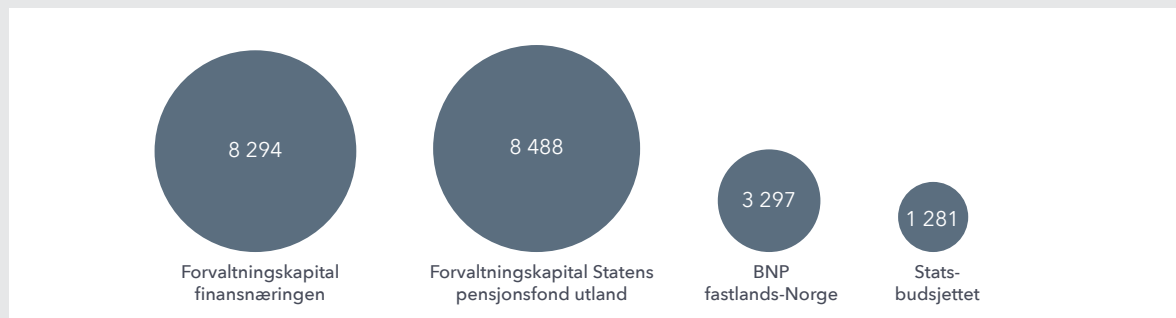
Antall ansatte	50 000
Andel av norsk sysselsetting	2 %
Andel av norsk verdiskaping (% av fastlands-BNP)	6 %
Antall Banker	134
Antall Sparebanker	100
Bankene forvalter	6 200 NOK mrd
Antall Skadeforsikringsselskaper	87
Skadeforsikringsselskapene forvalter	200 NOK mrd
Antall Livsforsikringsselskaper	13
Livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og verdipapirfond forvalter	2 747 NOK mrd

Kilde: Finans Norge, Finanstilsynet, Sparebankforeningen, Norges Bank, SSB ¹⁰

Norsk finansnæring har stor påvirkning gjennom både kapitalforvaltning og långivning. Norsk finansnæring har en samlet forvaltningskapital på 8 300 milliarder kroner,¹¹ tilsvarende Statens pensjonsfond utland. Norske banker og kredittforetak står for 74 % av næringslivets gjeld.¹² Dette gir finansnæringen en viktig posisjon.

Figur 5: Finansnæringen har tilsvarende forvaltningskapital som Statens pensjonsfond utland

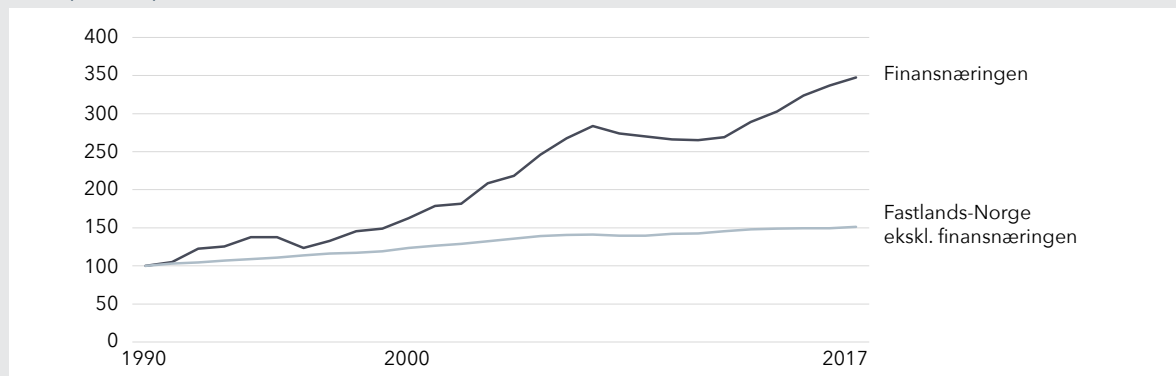
Finansnæringens forvaltningskapital sammenlignet med Statens pensjonsfond utland, fastlands-Norge og statsbudsjettet i milliarder kroner

Kilde: Finans Norge

Figur 6: Produktivetsnivået er høyt og øker i norsk finansnæring

Bruttoprodukt per utførte timeverk. Indeks, 1990=100

Kilde: Finans Norge

Finansnæringen er en forutsetning for at Norge skal lykkes med omstillingen til lavutslippssamfunnet. En viktig oppgave for finansnæringen er å bestemme hvem som får finansiering og til hvilken kostnad, og hvilke produkter og tjenester som skal tilbys i markedet. Finansnæringens forventninger og betingelser er viktige for tilrettelegging og som pådriver for omstilling i den enkelte bedrift og næringslivet som helhet.

Med klimaendringer blir finansnæringens innsats innen skadeforebygging stadig viktigere. Gjennom å kanalisere kapital og sette krav og forventninger til eiendomsutvikling og bygg, kan finansnæringen bidra positivt til skadeforebygging knyttet til klimaendringer. Skadeforsikringsforetakene er spesielt viktige i vurderingen av risiko og forebygging av naturskader. Dette arbeidet og samarbeidet med myndigheter og kommuner vil bli enda viktigere i årene som kommer.

Norsk finansnæring er godt posisjonert for oppgaven. Den norske finansnæringen gikk relativt uskadd gjennom finanskrisen fra 2007-2008 og viste at strukturene og systemene fungerer i krisetider. Dette er kunnskap og erfaringer som vil komme godt med i omstillingen til lavutslippssamfunnet. I tillegg er norsk finansnæring blant de ledende på klima og bærekraft. Eksempler er tidlig lansering av bærekraftige investeringer og tilbud av grønne låne- og forsikringsprodukter. En rekke ulike verktøy er i bruk, fra analyse av klima i investerings- og kredittprosesser, til aktiv eierskapsutøvelse på bærekraft og klima. Utviklingen av dette veikartet viser finansnæringens vilje til å ta en rolle i samfunnsdebatten om klima. Samtidig er det stort spenn mellom de ulike aktørene, både når det gjelder tiltak, posisjonering og kompetanse på feltet.

FAKTABOKS: Norsk forum for ansvarlige og bærekraftige investeringer, Norsif

Norsif jobber for å fremme kunnskap om og bidra til utviklingen av fagområdet. Norsif er en uavhengig forening for kapitaleiere, forvaltere, tjenestetilbydere og bransjeorganisasjoner med interesse for ansvarlig og bærekraftig kapitalforvaltning, finansiert og driftet av medlemmene.

Siden oppstart i 2013 har Norsif hatt sterk vekst i antall medlemmer og representerer i dag de viktigste aktørene i det norske finansielle økosystemet. Blant foreningens 44 medlemmer er pensjonskasser, banker og kapitalforvaltere, finansielle rådgivere samt Oslo Børs, Finansdepartementet og Statens pensjonsfond utland.

Norsif setter agendaen og er en viktig arena for kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling på bærekraftige investeringer.

2.3 PREMISSE FOR VEIKARTET

Veikartet bygger på seks premisser som ligger til grunn for analyser og anbefalinger:

1. **Myndighetene lever opp til klimaforpliktelsene i Paris-avtalen og i den norske klimaloven.** Veikartet tar utgangspunkt i, og legger til grunn, de forpliktelsene norske myndigheter har bestemt, spesielt knyttet til målet om 80-95 % reduksjon i klimagassutslipp innen 2050.
2. **Vurderinger av klimarisiko inngår som en naturlig del av finansnæringens forvaltningsansvar.** Finansnæringens forvaltningsansvar («fiduciary duty») innebærer et ansvar for å forvalte midlene i kundenes beste interesse. Vurderinger av klimarisiko inngår som en naturlig del av dette.
3. **Forurenser betaler.** Dette prinsippet er forankret i norsk og internasjonalt regelverk. Den som forårsaker skade på miljøet skal gjennomføre både forebyggende og gjenopprettende tiltak, og skal holdes økonomisk ansvarlig for slike tiltak.
4. **Finansnæringen og myndighetene spiller på lag.** Finansnæringen er en viktig tilrettelegger for aktivitet i samfunnet, og en viktig næring i seg selv. Norges klimamål og dette veikartetets visjon vil kun nås gjennom tett samarbeid med myndighetene.
5. **Finansnæringen må være «grønn» i 2030 for at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050.** Finansnæringens rolle som tilrettelegger for andre deler av samfunnet, tilsier at næringen må ha kommet langt i sin egen omstilling i 2030 for å kunne tilrettelegge for øvrige næringers omstilling frem mot 2050.
6. **Omstillingen må skje i et fornuftig og forutsigbart tempo.** Det ligger risiko i å kreve for rask omstilling, men det ligger større risiko i å vente for lenge. Sammen med øvrig næringsliv og myndigheter må det legges til rette for en klok og forutsigbar omstilling.

KAPITTEL 3

VEIKARTETS TVERRGÅENDE ANBEFALINGER

I dette veikartet gir vi syv anbefalinger som gjelder for hele finansnæringen. Hver anbefaling beskriver nåsituasjonen, viktige utfordringer og hensyn, og selve anbefalingen. Anbefalingene er ikke gitt i prioritert rekkefølge, og får størst effekt når de virker sammen.

3.1 TA I BRUK ET FELLES BEGREPSRAMMEVERK FOR BÆREKRAFTIG FINANS

Et felles rammeverk skal gjøre det mulig å forstå klimaeffekt og -risikoeksponering for ulike aktiviteter, virksomheter og produkter. Det vil gjøre at finansnæringen bedre kan identifisere muligheter og risikoer, gi kunder et sammenligningsgrunnlag og bidra til at myndighetene kan følge opp finansnæringens bidrag til omstilling.

NÅSITUASJON:

- **Et felles begrepsrammeverk for hva som er «grønt» finnes ikke i dag.** Flere aktører har både produkter og prosesser som tar hensyn til klimarisiko og/eller muligheter knyttet til klima, men det er store forskjeller i definisjoner, kriterier og implementering.
- **EU har startet arbeidet med å formulere et felles europeisk begrepsrammeverk.** EUs ekspertgruppe på bærekraftig finans har levert sine anbefalinger til et felles europeisk begrepsrammeverk, og sier at arbeidet vil være fullført innen 2020.

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **Begrepsrammeverket bør ikke bli en «standard» eller statisk.** Begrepsrammeverket skal ikke være en standard for hvilke produkter aktørene kan tilby. Med teknologisk utvikling og innovasjon er det også viktig at begrepsrammeverket blir dynamisk og kan tilpasses.
- **Begrepsrammeverket bør omfatte omstilling av eksisterende næringer.** Et grønt skifte krever investeringer både i nye næringer, og i selskaper som i dag har store utslipp og må omstille til mer bærekraftig virksomhet.
- **EUs prosess vil legge premisser for rammeverket.** Med bakgrunn i EUs ekspertgruppes anbefalinger og EU-kommisjonens påfølgende handlingsplan vil det igangsettes et arbeid med definisjoner av bærekraftig finans. Det bør ikke legges opp til særnorske begreper, men til et samspill med EU-prosesser.

FAKTABOKS: EUs ekspertgruppe på bærekraftig finans og et felles europeisk begrepsrammeverk ¹³

Mot slutten av 2016 opprettet EU sin High-Level Expert Group on Sustainable Finance som leverte sine anbefalinger om bærekraftig vekst i finansnæringen i januar 2018. Ekspertgruppen, som består av representanter for europeisk finansnæring, ansvarlige investeringsmiljøer og sivilsamfunn, anbefaler blant annet at det nedsettes en arbeidsgruppe for å utvikle et felles europeisk begrepsrammeverk for bærekraftige investeringer – en «Sustainability Taxonomy». I mars 2018 publiserte EU-kommisjonen sin handlingsplan for bærekraftig vekst i finansnæringen, som legger føringer for hvordan arbeidet skal foregå. Planen er å ha en gradvis utrulling av begrepsrammeverket, med fullstendig publisering i 2020.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

Norske ønsker og behov avklares og spilles inn til EUs arbeidsgruppe for en «Sustainability Taxonomy». Finans Norge tar initiativ til et samarbeid mellom finansnæringen og relevante myndigheter for å avklare norske posisjoner, inkludert innspill fra relevante interessenter. Dette spiller inn til EUs arbeid med utforming av et felles europeisk begrepsrammeverk (forventes fullført innen 2020). Det er imidlertid ikke slik at fremdrift på øvrige områder kan eller bør vente på en slik begrepsavklaring.

3.2 TILPASSE KLIMARAPPORTERING TIL ANBEFALINGENE FRA FINANCIAL STABILITY BOARD (TCFD)

Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) gir anbefalinger, uavhengig av sektor, om hvordan klimarisiko bør rapporteres. TCFD viser hvordan selskaper kan identifisere finansielt relevante temaer. Forslaget til rammeverk gir et godt utgangspunkt for å utarbeide en rapporteringsstandard for å sikre transparent og konsistent informasjon, også på klimarisiko og -muligheter.

FAKTABOKS: Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) ¹⁴

I desember 2015 opprettet Financial Stability Board (FSB) «Task Force on Climate-related Financial Disclosures» (TCFD), en ekspertgruppe bestående av 32 internasjonale medlemmer ledet av Michael Bloomberg. TCFD fikk i oppgave å utrede hvordan selskaper på en bedre og mer systematisk måte kan rapportere om klimarelatert risiko. I juni 2017 leverte TCFD sine anbefalinger. Disse har i etterkant fått stor oppmerksomhet i både finansnæringen og andre næringer. Sluttrapporten gir en oppskrift på rapportering og et rammeverk for å forstå og beskrive klimarisiko og -muligheter, men med betydelig fortolkningsrom. Det forventes at TCFDs kommende rapport høsten 2018 inkluderer en trinnvis tilnærming til rapportering.

Oppskrift på rapportering: TCFD gir anbefalinger på fire områder som er gyldige og relevante for virksomheter på tvers av sektorer og landegrenser; styring, strategi, risikostyring og mål og metoder. Rapporten gir både generelle råd til selskaper uavhengig av bransje og geografi, men også spesifikke anbefalinger til ulike sektorer og bransjer. Innen finanssektoren er de spesifikke anbefalingene gruppert i fire; banker, forsikringselskaper, kapitaleiere og forvaltere.

Rammeverk for klimarelaterte risikoer og muligheter: Rapporten deler risiko inn i overgangsrisiko og fysisk risiko – som igjen har flere undergrupper, det samme gjøres med muligheter.

Figur 7: TCFDs rammeverk beskriver klimarelaterte risikoer, muligheter og finansiell effekt

Oversikt over risikoer og muligheter i Financial Stability Boards Task Force on Climate-related Financial Disclosures

Kilde: TCFD, Norsk klimastiftelse

FNs miljøprogram, UNEP, er i gang med å teste rammeverket fra TCFDs sluttrapport. 16 banker – inkludert DNB – er del av pilotprosjektet for å utvikle analyseverktøy og indikatorer for å styrke rapportering. I tillegg har en gruppe på ni kapitalforvaltere – inkludert NBIM, Storebrand og DNB – gått sammen med UNEP FI for å utarbeide retningslinjer i tråd med TCFDs anbefalinger.

Norsk klimastiftelse er en god kilde til mer informasjon om TCFD på norsk: klimastiftelsen.no

NÅSITUASJON:

- **Dagens rapporteringskrav gir ikke sammenlignbar informasjon.** EUs direktiv 2014/95/EU om offentliggjøring av ikke-finansielle opplysninger trådte i kraft i Norge 1. januar 2018, og disse bestemmelsene er (foreløpig) oppfylt under Regnskapslovens § 3-3c, redegjørelse om samfunnsansvar. Disse er imidlertid vagt formulert («redegjør for»), gir tolkningsrom, og resulterer ikke i sammenlignbare data eller informasjon. Kravet gjelder kun «store foretak», noe som omfatter rundt 1 % av norske selskaper.¹⁵
- **Andre land har styrket rapporteringskrav for klimarisiko.** Om lag 30 % av regulatoriske grep knyttet til bærekraftig finans handler om rapportering.¹⁶ Det mest fremtredende eksempelet er artikkel 173 fra Frankrikes lov om grønn energiomstilling, som stiller krav til omfattende rapportering fra institusjonelle investorer.
- **Det eksisterer mange ulike rammeverk for rapportering av selskapers klimaeksponering.** TCFD identifiserte i sitt arbeid 400 ulike rammeverk utarbeidet av offentlige myndigheter, børser, ikke-statlige organisasjoner (NGOer) og bransjeorganisasjoner.¹⁷ De færreste av disse fokuserer på de finansielle risikoene knyttet til klima. Dette gjør klimarelatert rapportering fragmentert og ufullstendig.
- **TCFD kan bli den nye normen for rapportering på klima.** TCFD har levert sin anbefaling til rapporteringsstandard, og mer enn 250 selskaper,¹⁸ med samlet markedsverdi på over 5 100 milliarder euro, har allerede gitt sin støtte. Finansnæringen selv anser anbefalingene som viktige,¹⁹ selv om anbefalingene gir betydelig rom for tolkning og kan være krevende å gjennomføre.

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **Finansielt relevante klimadata er vanskelig tilgjengelige eller mangelfulle.** For å forstå og benytte kunnskap om klimarisiko er finansnæringen avhengig av informasjon og data som kan benyttes i analyser og sammenligninger, med konsistens over tid.
- **Relevant og korrekt rapportering er avhengig av gode verktøy og modeller.** Analyse av klimarisiko og -muligheter er ufullstendig og umodent sammenlignet med tradisjonelle finansielle analyser. Rapportering i henhold til TCFD fordrer at næringsliv (inkludert meglerhus og analytikere) og myndigheter utvikler nye beregningsmodeller for selskaper og prosjekter.
- **Nye rapporteringskrav kan ikke bli for ressurskrevende.** Virksomheter har allerede i dag en rekke krav til rapportering. Det er viktig at nye rapporteringskrav ikke blir for omfattende, og spiller godt sammen med dagens krav og retningslinjer. Det er viktig at rapporteringen er effektiv og gjennomførbar for flest mulig av aktørene, uavhengig av størrelse og bransje.
- **Finansnæringen er avhengig av gode data og rapportering på klima.** Slike data fra selskaper og kunder er nødvendig for å kunne vurdere klimarisiko, være en god partner og pådriver for omstilling i andre næringer, og ikke minst for at finansnæringen selv kan avgi god klimarapportering.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

- **Finansnæringen benytter seg av anbefalingene i TCFD.** Norsk finansnæring kan tilegne seg bedre data-grunnlag for risikovurderinger ved å starte tidlig med klimarapportering. Videre vil det være klokt å fase inn klimarapportering heller enn å måtte omstille seg raskt dersom dette kommer i Norge og/eller på europeisk nivå. Det er særlig de store finansaktørene som bør benytte anbefalingene til TCFD.
- **Finansinstitusjonene fremmer TCFD i andre næringer.** Dette kan for eksempel gjøres ved å stille tydelige forventninger til bruk av TCFD i utlånsprosessen eller i eierskapsutøvelsen, og innarbeide krav i mandater for eksternt forvaltning.
- **Myndighetene er tydelige på at TCFD bør brukes som rapporteringsstandard for klimarisiko.** TCFD er utarbeidet av næringslivsrepresentanter fra hele verden og er den mest utførlige anbefalingen til rapporteringsrammeverk på feltet. Finansnæringen i Norge anser TCFD som en viktig del av arbeidet mot et oppgradert rapporteringsrammeverk.²⁰

3.3 STYRKE KLIMAKOMPETANSE OG KAPASITET I FINANSNÆRINGEN

For å lykkes med integrering av klimarisiko og -muligheter i kjerneprosesser er det nødvendig å utvide finansnæringens kompetanse og forståelse for materialitet, samt sikre tilstrekkelig kapasitet til implementering. Denne endringen skjer raskere og mer effektivt når styrene og ledergruppene har relevant kunnskap. Samtidig må klimakompetanse styrkes i høyere utdanninger som er relevante for finansnæringen.

NÅSITUASJON:

- **Klimaendringer påvirker selskapenes evne til verdiskaping.** Klimaendringer fører til endret etterspørsel, endret konkurransesituasjon, nye reguleringer og nye fysiske klimarisikoer. Det kommer stadig mer informasjon om konsekvensene av klimaendringer for finansnæringen.²¹ For å gjøre relevante vurderinger av risiko og muligheter kreves ny kunnskap.
- **Det er for lite kunnskap om hvordan klimaendringer påvirker økonomien.** Selv om det finnes god kunnskap om klima og økonomi, kobles disse i for liten grad. Regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som skal vurdere klimarelaterte risikofaktorer og betydningen for norsk økonomi, Klimarisikoutvalget, som skal levere sine anbefalinger i desember 2018.
- **Styrer og eiere har det formelle ansvaret.** I henhold til aksjelovens § 6-12 har styret det overordnede ansvaret for selskapets forvaltning, retningslinjer og virksomhet, og dermed også ansvar for at relevante risikofaktorer hensyntas. Klimaendringer er i økende grad en relevant risiko for næringslivet.

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **Klimarisiko er ikke tilstrekkelig integrert i virksomhetsstyringen.** Selv om flere aktører har startet arbeidet med å inkludere og integrere klima i virksomheten er det fremdeles en vei å gå – både på kompetanse, kapasitet og faktisk implementering.
- **Klimaendringer er ikke tilstrekkelig integrert i høyere utdanning.** Dette medfører at finans og klima behandles som to separate emner uten å forstå hvordan de påvirker hverandre. Dette er en viktig kompetanse for finansnæringen og vil få en økende betydning i framtiden.
- **Forskningsinnsatsen på klimarisiko og bærekraftig finans er begrenset.** Forskning og utvikling er en prioritet i omstillingen av Norge.²² Kompetente og viktige finansaktører i kombinasjon med sterke fagmiljøer innenfor klimaforskning gir et godt utgangspunkt for å bygge forskningsmiljøer også innenfor klimarisiko i finansbransjen.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

- **Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) inkluderer krav om klimakompetanse.** Finans Norge samarbeider med Norsif og formulerer anbefalinger bygget på Norsifs arbeid. Finansnæringens styrer og ledergrupper må selv identifisere behov for kompetansebygging i egen organisasjon og sikre kapasitet for implementering i kjerneprosesser.
- **Klimarisiko adresseres spesifikt i utdanninger som er spesialisert for finansnæringen.** Finans Norge og Norsif tar initiativ til et samarbeid mellom relevante utdanningsinstitusjoner og Kunnskapsdepartementet for å utrede hvordan klimarisiko bedre kan innarbeides i fagplaner og utdanninger i høyere finans- og økonomistudier, inkludert etterutdanning.²³
- **Det etableres et samarbeid for å bygge opp et forskningsmiljø innenfor bærekraftig forvaltning.** Myndighetene tar initiativ sammen med NBIM og andre ledende finansaktører for å vurdere hvordan best bygge opp norsk forskning og fagekspertise innenfor bærekraftig kapitalforvaltning og grønn finans.

3.4 INKLUDERE KLIMARISIKO I FINANSTILSYNETS OPPDRAG

Finanstilsynets oppdrag er å bidra til finansiell stabilitet og velfungerende markeder. Gitt utviklingen av klima som en risiko for finansiell stabilitet er det hensiktsmessig at Finanstilsynets oppdrag utvides til å inkludere kartlegging og analyse av konsekvenser og risiko av klimaendringer for finansnæringen.

NÅSITUASJON:

- **Tilsynsmyndighetene er en viktig premissgiver for norsk finansnæring.** Finansnæringen styres gjennom regulering og tilsyn. Tilsyn har økt de siste årene, og det blir i økende grad standardisert i Europa. Finanstilsynet driver tilsyn med norsk finansnæring og følger opp Regjeringens politikk som kommuniseres gjennom årlige tildelingsbrev.
- **Klimarisiko mangler konkretisering i Finanstilsynets oppdrag.** Norske myndigheter har så langt ikke inkludert klimarisiko som en eksplisitt del av overvåkning og risikovurdering i finansnæringen. I tildelingsbrevet for 2018 inngår «håndtering av klimarisiko» som et eksempel på hva som kan vurderes ved stedlige og dokumentbaserte tilsyn for bank og finans,²⁴ men er ellers ikke beskrevet.
- **I Sverige er bærekraftig utvikling en del av finanstilsynets mandat.** Den svenske Riksdagen har vedtatt et nytt mål for finansmarkedsområdet: det finansielle systemet skal bidra til en bærekraftig utvikling. Sveriges finanstilsyn, Finansinspektionen, har fått i oppdrag å bidra til denne utviklingen.²⁵

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **EU-kommisjonen utreder ytterligere regulering for tilsynsmyndighetene.** Dersom det innføres europeisk regulering som tilsier at tilsynsmyndighetens ansvar for klimarisiko skal formaliseres, bør norske myndigheter være forberedt og ha nødvendig kompetanse.
- **De politiske føringene for klimarisiko som er relevante for tilsynsmyndigheten er uklare.** Per i dag er det ikke tydelige signaler fra verken regjeringen eller Stortinget på om eller hvordan klimarisiko bør inngå i Finanstilsynets oppdrag.
- **Føringene og oppdragsbeskrivelsen for Norges Bank er viktige for finansnæringen og Finanstilsynet.** Til tross for økende finansiell risiko fra klimaendringer omtaler Norges Banks strategi for 2017-2019 ikke klimarisiko. Dette står i kontrast til Bank of England som har studier og rapportering på temaet.

FAKTABOKS: Klima og bærekraft i Finansinspektionen (Sveriges finanstilsyn)

Riksdagen i Sverige har besluttet et nytt mål for finansmarkedsområdet: at det finansielle systemet skal bidra til bærekraftig utvikling. I reguleringsbrevet for 2018 skal Finansinspektionen integrere bærekraftrelaterte spørsmål, slik at det blir en naturlig del av det finansielle tilsynet og reguleringen. Finansinspektionen sier at det finnes sterke bånd mellom den finansielle sektoren på den ene siden og klima- og bærekraftmål på den andre siden.

Dette stiller ifølge Finansinspektionen krav til stabile og velfungerende finansielle markeder. Samtidig innebærer utviklingen også risiko som finansselskapene må håndtere. Dette stiller i sin tur krav til tilsyn. Finansinspektionen har, etter oppdrag fra Riksdagen, publisert en rekke rapporter knyttet til dette.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

- **Regjeringen ved Finansdepartementet inkluderer klimarisiko i Finanstilsynets oppdrag.** I tråd med Finanstilsynets oppdrag om å vurdere finansiell stabilitet og risiko, må også klimarisiko og klimarelaterte effekter reflekteres.
- **Finansdepartementet, Finanstilsynet, Norges Bank og finansnæringen samarbeider om kompetanse på klimarisiko.** Kompetanse og kapasitet er avgjørende for å sikre at klimarisiko følges effektivt opp fra tilsynsmyndigheten. Her vil samarbeid mellom aktørene være viktig.

3.5 MÅLRETTE OG FORSTERKE SAMSPILLET MELLOM FINANSNÆRING OG OFFENTLIGE VIRKEMIDLER

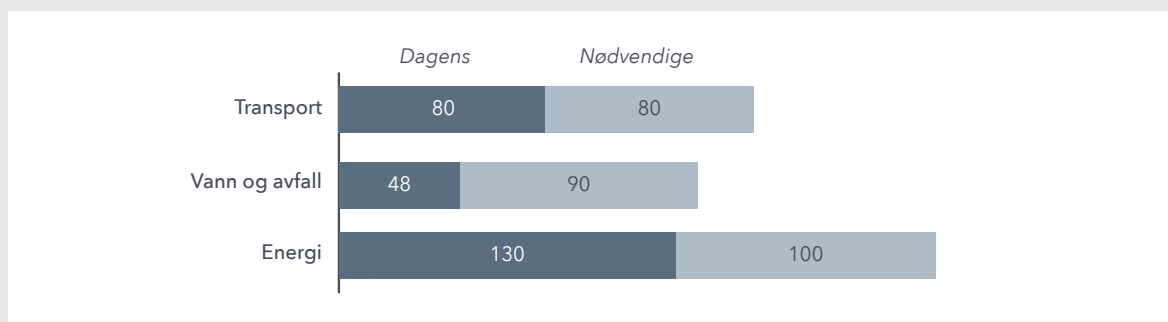
Finansnæringens omstilling er avhengig av tett samarbeid med myndighetene for å tilpasse rammevilkår og sikre god informasjonsflyt. Når myndighetene tilbyr risikoavlastning, senkes terskelen for at privat kapital kan finansiere og investere i grønne prosjekter og virksomheter. Når skadeforsikringsaktørene deler data med myndighetene blir arbeidet med skadeforebygging og tilpasning til klimaendringer mer effektivt.

NÅSITUASJON:

- **Omstillingen til lavutslippssamfunnet er avhengig av storskalainvesteringer i infrastruktur.** EU anslår det årlige investeringsbehovet innenfor energi og klima til 180 milliarder euro frem mot 2030, og 270 milliarder euro dersom transport og vann og avfall også inkluderes.²⁶ Også i Norge er det behov for store investeringer,²⁷ blant annet i produksjon og forsyning av elektrisitet, samt infrastruktur for digitalisering.

Figur 8: Store investeringer er nødvendige for å nå målene innen klima og energi

EUs årlige investeringsbehov i infrastruktur i transport, vann og avfall og energi, EUR mrd

Kilde: EU-kommisjonen²⁸

- **Grønne prosjekter og virksomheter blir vurdert som umodne, med høy risiko.** Det er generelt god tilgang på kapital, men likevel utfordrende å sikre långivere og egenkapital til prosjekter og virksomheter som reduserer utslipp og bidrar til grønn omstilling – det er et gap mellom tilbud og etterspørsel.²⁹
- **Det finnes eksempler på effektive samarbeidsformer.** Finans Norge ledet et pilotprosjekt på deling av skadedata mellom skadeforsikringsforetakene og kommunene. I Nederland har sentralbanken tatt initiativ til en «Sustainable Finance Platform» - et samarbeid på tvers av finansnæringen og myndighetene for å jobbe med tema som klimarisiko og -muligheter. I Norge er samarbeidet mellom Norfund, KLP og Scatec Solar på fornybar energi et eksempel på vellykket offentlig-privat samarbeid.

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **Kort investeringshistorikk og uforutsigbar politikk hever terskelen for grønn finansiering og investering.** Ettersom risikovurderinger baseres på historikk, tar det tid å etablere et «riktig» nivå for risikopremie i nye aktivaklasser som for eksempel infrastruktur. Uforutsigbare rammebetingelser gjør det utfordrende å beregne langsiktig lønnsomhet, blant annet fordi det er knyttet usikkerhet til skatter og avgifter.
- **Økonomiske analyser og verdsettelse legger sterkere vekt på lønnsomhet på kort sikt, enn lønnsomhet på lengre sikt.** Infrastruktur og fornybar energi har gjerne høyere investeringskostnader og lavere driftskostnader enn tradisjonelle løsninger. Fordi disse områdene også har kort investeringshistorikk og ofte mer uforutsigbare rammebetingelser, taper de i konkurranse med etablerte prosjekter og selskaper.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

- **Regjeringen målretter mandatene for eksisterende finansierings- og garantiordninger slik at disse virker bedre sammen med privat kapital i omstillingen til lavutslippssamfunnet.** Med målrettede mandater kan statlige aktører som Fornybar AS, SIVA, Norfund og GIEK for eksempel ta større risiko, stille garantier eller stå for støtteordninger som utløser økt privat kapital til grønne løsninger, grønn infrastruktur, teknologiutvikling og klimafinansiering.
- **Norges Bank leder arbeidet med å opprette et samarbeid for grønn omstilling.** Et initiativ inspirert av «Sustainable Finance Platform» i Nederland for norsk finansnæring vil skape en samarbeidsarena for myndigheter og næringsaktører. Dette kan også være en plattform for å diskutere deling av klimarelaterte data og FNs bærekraftsmål.
- **Finans Norge tar initiativ til et offentlig-privat samarbeid med relevante myndighetsaktører for å øke skadeforebygging.** Politiske føringer og styring knyttet til klimarisiko treffer et bredt spekter av departementer, tilsyn og direktorater, hver med ulik myndighet, roller, mandater og politiske verktøy. En mer integrert tilnærming gjennom offentlig-privat samarbeid vil gi et riktigere risikobilde og er en forutsetning for å lykkes med å forstå sårbarhet og verdien av forebygging.

FAKTABOKS: Nederlands «Sustainable Finance Platform» ³⁰

Nederlands «Sustainable Finance Platform» er et samarbeid mellom det som i Norge tilsvarer Norges Bank, Finanstilsynet, Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet og bransjeorganisasjoner innenfor bank, forsikring og investeringer (Finans Norge). Hensikten med samarbeidet er å være en arena for dialog om bærekraftig finans. Plattformen har to typer aktiviteter:

1. Sikre kunnskapsutveksling på tvers av bransjen og koordinere ulike initiativ
2. Arbeidsgrupper som utforsker og utvikler nye initiativ. Seks arbeidsgrupper jobber med spesifikke oppgaver innenfor klimarisiko, utdanning, sirkulær økonomi og rapportering

3.6 ANVENDE DIGITALISERINGSKOMPETANSE TIL Å SKALERE MARKEDET FOR KLIMASMARTE LØSNINGER

Digitalisering, tingenes internett, maskinlæring og kunstig intelligens endrer forbrukeradferd, konkurransesituasjon og forretningsmodeller. Finansnæringen bør øke digital skreddersøm og datahåndtering for å utvikle og markedsføre lønnsomme og klimasmarte tjenester og produkter. Slik vil næringen også motivere den enkelte kunde til å velge slike produkter og endre egen adferd i mer bærekraftig retning.

NÅSITUASJON:

- **Digitalisering endrer alle næringer, inkludert finans.** Dette betyr nye muligheter for innsamling og bearbeiding av informasjon, utvikling av nye produkter og skreddersydd kommunikasjon med den enkelte kunde.
- **Økt digitalisering vil gjøre klimarelaterte data lettere tilgjengelig.** Data om individuell forbrukeradferd vil bli tilgjengelig (for eksempel skal digitale strømmålere installeres i alle norske husholdninger innen 2019), med økt transparens og mer presis måling og rapportering av klimagassutslipp. Dette vil gi bedret informasjonstilgang til aktører i finansnæringen.
- **Norge ligger langt fremme – både på digital infrastruktur og kompetanse.** 97 % av Norges befolkning har tilgang til internett³¹ og 90 % av norske bankkunder bruker nettbank.³² Finansnæringen har allerede tatt i bruk digitalisering som et viktig effektiviseringsverktøy på mange områder.

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **Økningen i digitale løsninger krever ny kompetanse og nye verktøy.** Nye teknologier slik som tingenes internett, maskinlæring og kunstig intelligens og økt bruk av disse, vil stille andre krav til kompetanse, virksamhetssystemer, kundedialog og produktutvikling. Det er en betydelig endring fra hvordan store deler av dagens finansnæring opererer i dag.
- **Digitalisering gjør at det er lettere for nye aktører å utfordre de etablerte.** Finansmarkedet har historisk vært preget av etablerte markedsaktører. Med økt digitalisering og bruk av ny teknologi, kan både oppstartsselskaper eller store aktører i andre næringer lage nye, effektive forretningsmodeller som utfordrer tradisjonell finansnæring.
- **Regelverket for, og forventinger til, personvern strammes inn.** EUs personvernforordning (GDPR) stiller krav til oppbygging av systemer og håndtering av data hos alle aktører som behandler personopplysninger, vil også gjelde for Norge (trer i kraft sommeren 2018). Økende fokus på personvern vil føre til økt bevissthet blant kunder, og det er avgjørende at dette håndteres godt.
- **Kunder ønsker og har mulighet til å etterspørre langt mer informasjon fra finansaktørene.** Det er en økende bevissthet på bærekraft og klima, spesielt fra yngre kunder. Kombinert med digitale verktøy blir det enklere og mer effektivt å både dele og etterspørre informasjon om klima i finansielle produkter og tjenester.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

- **Aktørene i finansnæringen utvikler nye og tilpasser eksisterende produkter og tjenester med kunnskap om klima.** Bedre, enklere og raskere tilgang til klimarelaterte data gjør at aktørene kan tilby klimasmarte produkter og tjenester – både ved å utvikle helt nye løsninger, men også ved å forbedre eksisterende portefølje. Slike produkter kan tilpasses og markedsføres til den enkelte kunde og motivere til mer bærekraftige valg og adferd.
- **Aktørene i finansnæringen synliggjør klimaeffekten av finansielle produkter og tjenester.** Digitalisering gjør det mulig å samle og systematisere klimaeffekten av en rekke finansielle produkter, slik som pensjonssparing og forsikringsprodukter. God måling og formidling av slik informasjon vil gjøre det mulig for kundene å ta mer informerte valg.

3.7 MEDVIRKE TIL INNOVASJONEN OG OMSTILLINGEN I ANDRE NÆRINGER

Finansnæringen påvirker næringslivet gjennom hvordan den finansierer, låner, forsikrer og investerer. Ved å bygge kunnskap og forståelse om klimarisiko og -muligheter, kan finansaktørene spille en viktig rolle for omstilling til lavutslippssamfunnet.

NÅSITUASJON:

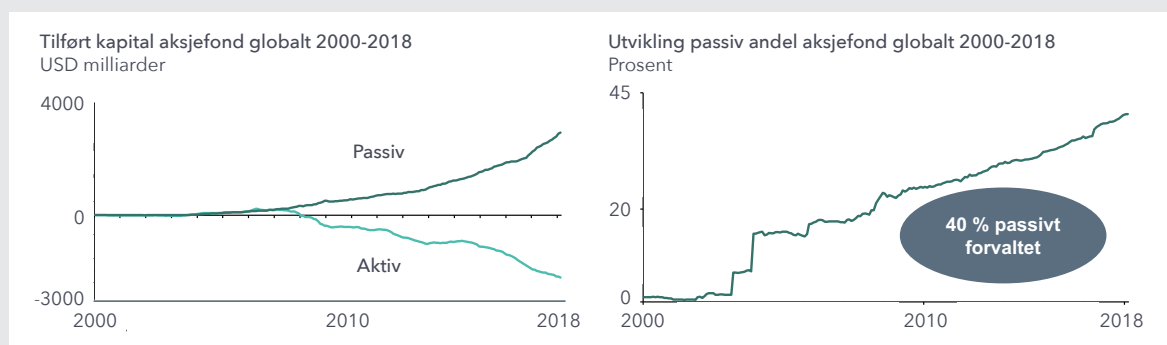
- **Som långiver, forsikrer og investor kan finansnæringen være en god partner og pådriver for omstilling i andre næringer.** Finansnæringens oppgave er å bestemme hvem som får finansiering og til hvilken kostnad. Forventninger, krav, prising og konstruktivt samarbeid og påvirkning, gjør at finansnæringen kan være en pådriver for omstillingen for både enkeltelskaper og hele næringslivet.
- **Finansnæringen har begrenset direkte klimapåvirkning.** Det er viktig at næringen har «orden i eget hus», for eksempel gjennom grønne innkjøp og energieffektive bygg, men denne effekten er liten sammenlignet med finansnæringens påvirkning via andre næringer.
- **Finansnæringen har iverksatt mange tiltak, men klima er ikke tilstrekkelig integrert i kjerneprosesser.** Eksempler på aktiviteter er krav om miljøsertifisering av eiendom og aktivt eierskap på klimarisiko i kapitalforvaltning. Det er imidlertid ulik grad av systematikk og stor variasjon mellom aktørene.

UTFORDRINGER OG HENSYN:

- **Kortsiktighet kan utsette eller begrense klimainvesteringer.** Selv om en stor andel kapital forvaltes for langsiktige formål, for eksempel pensjon, måles ofte avkastning på år, kvartal eller enda kortere tidshorisonter. Dette bidrar til å undergrave langsiktig verdiskaping, inkludert tiltak for utslippsreduksjon og klimatilpasning. Flere aktører forsøker å innføre mer langsiktighet, for eksempel har Unilever³³ sluttet med kvartalsvis «guidance» og forvalterne Generation Investment Management³⁴ og BlackRock³⁵ oppfordrer til det samme. Langsiktige strategier er viktige for å skape forutsigbarhet, og bygge langsiktig lønnsomhet for finansnæringen.³⁶
- **En stor og økende del av kapitalen forvaltes passiv (indeksnært).** Dette innebærer at forvalter ikke tar aktive valg, men søker å kopiere markedet (og dermed markedsrisiko) til en lav kostnad. I aktiv forvaltning velger forvalter selv selskaper, sektorer og markeder og kan dermed vri og påvirke porteføljen i mer bærekraftig retning. I passiv forvaltning er det derimot begrenset mulighet for å påvirke sammensetningen av porteføljen. Dermed er det spesielt viktig å benytte aktivt eierskap (stemmegiving på generalforsamlinger og dialog med styre og ledelse). Klimarisiko kan også adresseres gjennom tilpasning av referanseindeks for eksempel ved å utelukke klimaintensive aktiviteter.

Figur 9: Passiv forvaltning er i sterk vekst

Utvikling av aktiv versus passiv forvaltning i aksjefond globalt 2000-2018

Kilde: EPFR, Bernstein Analysis

FAKTABOKS: ABN AMROs energimerking av utlånsportefølje (A eller bedre i 2030) og Global Sustainability Risk Indicator:³⁷

Den nederlandske banken ABN AMRO finansierer mer enn 10 % av eiendomsmassen i landet, og ifølge EUs energibrukssertifisering har byggene i deres eiendomsportefølje i dag energimerket D (i snitt). Banken har som mål at alle bygg som mottar lån fra ABN AMRO skal ha en A-merking innen 2030. Dette vil bety store kutt i klimagassutslipp, ettersom bygg står for 40 % av utslippene i Nederland. ABN AMRO har også innført et verktøy kalt «Global Sustainability Risk Indicator» som skal brukes i alle kredittprosesser. Verktøyet måler fire indikatorer innen bærekraft i vurderinger av utlån til kunder.

MED DENNE BAKGRUNNEN, ANBEFALER VEIKARTET AT:

- **Finansnæringen styrker samarbeidet med andre næringer for å identifisere omstillingsmuligheter og finansieringsbehov.** Dette kan gjøres gjennom at Finans Norge tar initiativ til samarbeid med andre næringer – som bygg, prosessindustri og olje og gass – for eksempel ved at selskaper, banker og investorer sammen jobber for å identifisere klimarisiko og lykkes med omstilling. Det innebærer også at finansaktørene er gode rådgivere for hvordan selskaper med høy eksponering for klimarisiko kan omstille og er en tydelig stemme i samfunnsdebatten om hvordan vi skal nå Norges klimamål.
- **Finansaktørene styrker sitt arbeid med aktivt eierskap, både hver for seg og i samarbeid.** Dette kan gjøres ved dialog med styre og ledelse, stemmegivning på generalforsamlinger og samarbeid mellom forvaltere for å få konsistens i budskap og økt mulighet for konstruktiv påvirkning av både enkelt-selskaper og bransjegrupper. Aktuelle temaer kan være strategi, kompetanse og stresstesting på klimascenarier.
- **Kapitaltilgang og prising av produkter skal reflektere klimarisiko.** Med hensyn til både lønnsomhet og omstilling er det viktig å inkludere klimarisiko som en faktor i vurderingen av hvem som får tilgang til kapital og til hvilken pris.
- **Norsk utvalg for eierstyring og selskapsledelse (NUES) revideres til å anbefale at selskaper ikke gir kvartalsvis «guidance» på resultater.** NUES-prinsippene er en rettesnor for mange selskaper og kapitalforvaltere. En anbefaling om å avslutte kvartalsvis «guidance» vil kunne fremme et fokus på mer langsiktig verdiskaping hos både selskaper og forvaltere.

KAPITTEL 4

BRANSJESPEKIFISKE ANBEFALINGER

De tverrgående anbefalingene gjelder for hele finansnæringen, mens de bransjespesifikke som presenteres i dette kapitlet adresserer den enkelte bransjes utfordringer og muligheter. Veikartet deler finansnæringen inn i tre bransjer: bank, skadeforsikring og investeringer, pensjon og kapitalforvaltning. For hver av disse gir vi en kort introduksjon, deretter nåsituasjon, viktige utfordringer og hensyn, og bransjespesifikke anbefalinger. Anbefalingene for hver bransje konkretiserer og komplementerer finansnæringens tverrgående anbefalinger, og er relevante for alle aktører.

4.1 BANK

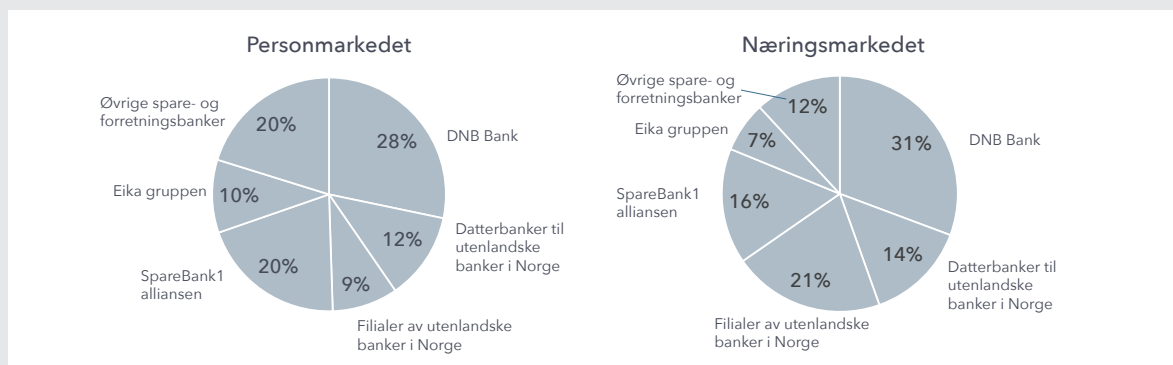
Banker gir lån, tilbyr sparing og utfører betalinger for privatpersoner og næringsliv. Bankene spiller en sentral rolle i samfunnet ved å fasilitere kapitalflyt mellom de som ønsker å spare penger og de som trenger finansiering. Dette er viktig for privatpersoner, spesielt i boligmarkedet, og bedrifter i næringslivet for å gi muligheter til vekst og økt verdiskaping. Bankenes risikoprisning representerer et sterkt incentiv for å endre adferd hos kundene og bidra til innovasjon og omstilling.

STRUKTUR

- Den norske bankbransjen består av 134 aktører³⁸, spredt over hele landet. Disse forvalter 6 200 milliarder kroner, hvorav utlån utgjør 4 700 milliarder kroner.³⁹ Av bankenes totale utlånsportefølje utgjør 47 % private boliglån, og 26 % utlån til næringslivet. Totalt utgjør eiendom 60 % av bankenes utlån.⁴⁰
- Lønnsomheten i norske banker var i 2017 tilbake på tilnærmet samme nivå som før finanskrisen i 2007-2008.⁴¹

Figur 10: DNB er den største aktøren både i person- og næringsmarkedet, med om lag en tredjedel av utlån

Markedsandeler innenfor person- og næringsmarkedet 2016

Kilde: Norges Bank⁴²

REGULATORISKE BESTEMMELSER

- **Overnasjonal finansregulering legger føringene for norsk bankbransje.** Etter den internasjonale finanskrisen har hovedfokus fra myndighetene verden over vært å sikre finansiell stabilitet for å unngå nye kriser. Dette har blant annet ført til strengere finansregulering på internasjonalt og europeisk nivå – som Basel III og EUs Capital requirements directive (CRD IV) og krisehåndteringsdirektivet (BRRD).

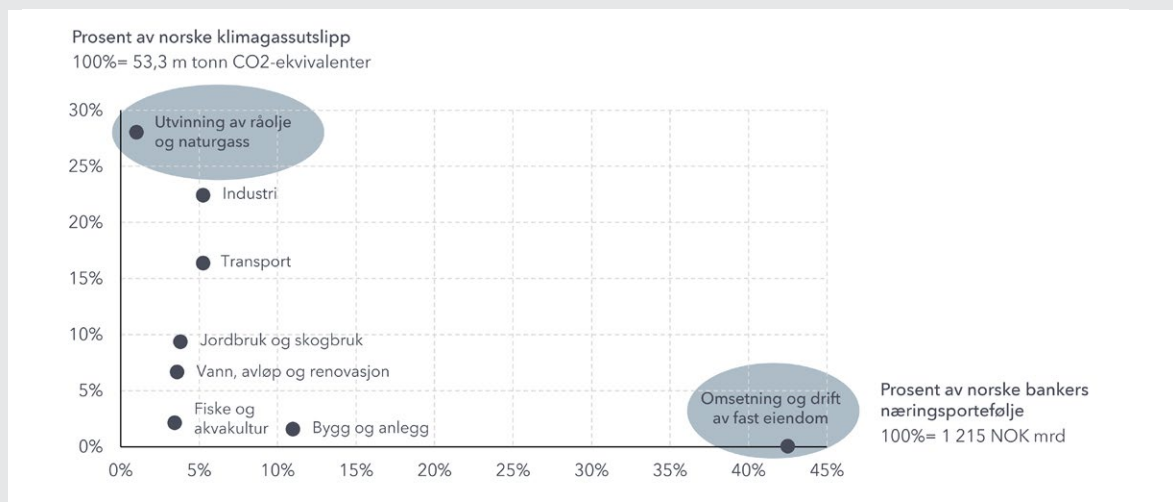
NORSKE SÆRTREKK

- **Norge har en lang historie med sparebanker, som har spilt en viktig rolle for lokalsamfunn og næringsliv.** Lokale og regionale sparebanker har vært en viktig del av moderniseringen av det norske samfunnet. Sparebankmodellen gjør at ressurser blir kanalisert tilbake til lokalmiljøene og bidrar til næringsutvikling og verdiskaping over hele Norge. I dag er det 100 sparebanker.⁴³
- **Norske bankkunder har stor digital kompetanse og tilstedeværelse.** 90 % av norske bankkunder bruker nettbank og 49 % bruker mobilbank.⁴⁴ I 2017 gikk 106 banker sammen om DNBs mobile betalingsløsning Vipps, som nå er en frittstående bransjeløsning.⁴⁵ Bankbransjen er imidlertid bare i startgropen med å benytte nye digitale løsninger, og land som USA og Kina ligger foran Norge i å tilby digitale banktjenester.⁴⁶

NÅSITUASJON

- **Mer enn halvparten av bankenes utlånsportefølje er knyttet til eiendom:** Av bankenes utlånsportefølje utgjør 47 % boliglån i privatmarkedet og 13 % næringsseiendom.⁴⁷ Selv om eiendom ikke står for mer enn 2,8 % av norske klimagassutslipp, står den for hele 40 % av norsk energiforbruk, og har dermed et betydelig potensial for energieffektivisering.⁴⁸ Det bør også understrekes at SSB rapporterer direkte utslipp, hvilket innebærer at utslipp fra både eiendom og olje og gass er vesentlig høyere dersom verdikjeden inkluderes.

Figur 11: Norske banker har størst utlån til sektoren med lavest utslipp og minst utlån til sektoren med høyest utslipp
Norske bankers utlån fordelt på næringer, og næringens andel av norske klimagassutslipp

Kilde: SSB⁴⁹

Figur 12: Bygg og eiendom har lave klimagassutslipp, men høyt energiforbruk og dermed stort potensial for energisparing
Norske byggs energimerking i 2017

Kilde: energimerking.no⁵⁰

- **Norske banker tilbyr grønne produkter og tjenester for å møte ny etterspørsel.** Det finnes flere spare- og låneprodukter som er rettet mot kunder som ønsker å bidra til bærekraftig omstilling eller fremme klimahensyn. Eksempler er grønne obligasjoner, bærekraftige spareprodukter og grønne bil- og boliglån.
- **Obligasjonslån blir en stadig større del av norsk næringslivs rentebærende gjeld⁵¹, men disse er i liten grad grønne.** I resten av Europa og verden for øvrig vokser grønne obligasjoner raskere enn i Norge. Norske banker har – sammenlignet med for eksempel banker i Sverige – i liten grad benyttet grønne obligasjoner.⁵² Internasjonalt har FNs Principles for Responsible Investment (PRI) startet et initiativ for at kredittratingbyråer skal inkludere klima (ESG-analyse) som en del av sitt vurderingsgrunnlag for kredittvurderinger.⁵³

FAKTABOKS: Grønne lån

Grønne lån er låneprodukter med bedre betingelser for prosjekter med positiv klima- eller miljøeffekt. Dette innebærer for eksempel energieffektive bygg, selskaper med god bærekrafting, eller fornybar energi. Flere finansaktører, som f.eks. nederlandske ING og Kommunalbanken og Sparebank1 Hallingdal Valdres, tilbyr denne typen låneprodukter for å stimulere til økt satsing på grønne og klimasmarte prosjekter. Kommunalbanken hadde ved utgangen av 2015 lånt ut over 12 milliarder kroner i grønne lån, der over halvparten gikk til «grønne nybygg».

UTFORDRINGER OG HENSYN

- **Det er stort spenn i hvordan bærekraft og klima er integrert i bankenes kjerneprosesser.** Det er noen eksempler på at norske bankaktører er ledende i Europa på klima og grønne løsninger (for eksempel grønne billån og grønne boliglån), og de fleste oppgir at klima er en del av kredittvurderingen. Samtidig er dette et ferskt område, ofte nisje-preget, og ikke fullt integrert i kredittprosesser og produkttilbud. Grønne produkter utgjør fremdeles en liten del av markedet.
- **Endring i rammevilkår gir mulige nye insentiver.** I EU diskuteres nå muligheten for en grønn kapitalkravrabatt (tilsvarende SMB-rabatten), som har til hensikt å bidra til økt finansiering og investeringer i grønne prosjekter. Dersom slike europeiske reguleringer fører frem, vil det også bli gjeldende for norske banker.
- **Det er vanskelig å forstå og sammenligne grønne produkter.** Det er et økende marked for bærekraftige og grønne bankprodukter. Samtidig er det krevende for kundene å orientere seg og sammenligne produkter fra ulike bankleverandører ettersom det ikke finnes tydelige retningslinjer for vurdering av hva som er grønt.

MED DENNE BAKGRUNNEN ANBEFALER VEIKARTET AT BRANSJEN, I TILLEGG TIL DE TVERRGÅENDE ANBEFALINGENE, SKAL:

- **Måle karbonrelatert kreditteksponering** i tråd med anbefalingene fra TCFD. Måling og rapportering bidrar til å øke innsikt i karbonrelaterte eiendeler. Dette vil være et viktig verktøy for å forstå og redusere klimarisiko i porteføljen. Samtidig vil det hjelpe bankene til å identifisere sektorer og prosjekter som bidrar til omstilling og nye inntjeningsmuligheter.
- **Inkludere klima som del av kredittprosessen.** Både risikoer (for eksempel høye klimagassutslipp i produksjon eller sluttbruk, fossile løsninger eller utdatert teknologi) og muligheter (energieffektivisering, fornybare løsninger eller nye forretningsmodeller som sirkulær økonomi) bør vurderes og prises i kredittprosessen. Det vil gi insentiver for låntaker til omstilling, redusere bankenes klimaeksponering og øke eksponering mot grønne vekstnæringer.
- **Stille krav til klima i lån til bolig og næringsbygg.** Ved å innføre tydelige krav vil bankene kunne redusere risikoen i utlånsporteføljen, bidra til en mer klimasmart bygningsmasse og skape arbeidsplasser som realiserer dette. Et første steg kan være å tilby egne låneprodukter med attraktive betingelser, men på sikt bør alle lån ha slike krav. Kravene bør utarbeides i samarbeid med byggenæringen og aktører som jobber for sirkulær økonomi, og med referanse til etablerte standarder som for eksempel BREEAM og kommende EU-standard for energieffektive boliglån og inspirert av aktører som ABN AMROs retningslinjer for kreditt til næringsbygg.
- **Gjøre obligasjonsmarkedet «grønnere»,** både gjennom å inkludere klima i prospekter og utstedelser av ordinære obligasjoner, og gjennom å øke utstedelser av grønne obligasjoner. Norske selskaper har utstedelser i det ordinære obligasjonsmarkedet som kvalifiserer til, men ikke nødvendigvis klassifiseres som «grønt». Ved å stille klimakrav i kredittprosessen, legges grunnlaget for økning i bankenes egne utstedelser av grønne obligasjoner, for eksempel for å finansiere grønne lån. På denne måten kan bankene bidra til økt volum og likviditet i det grønne obligasjonsmarkedet.

4.2 SKADEFORSIKRING

Skadeforsikring tilbyr økonomisk trygghet og avlastning ved uønskede hendelser som for eksempel ulykker, personskader og naturskader. Skadeforsikringsbransjen sørger for at privatpersoner og næringsliv kan håndtere tap og skader uten at dette fører til alvorlige økonomiske problemer, og er en pådriver for skadeforebygging.

STRUKTUR

- Norge har 87 skadeforsikringsforetak, med samlet forvaltningskapital på over 200 milliarder kroner.⁵⁴ Om lag halvparten av skadeforsikringsforetakenes premieinntekter kommer fra private, landbaserte bransjer, der motorvognforsikringer bidrar mest. Skadeforsikringsbransjen utbetalte 45 milliarder kroner i erstatninger i 2017.⁵⁵
- Skadeforsikringsselskapene forvalter et premievolum på 56,7 milliarder kroner, hvorav 36,6 milliarder kroner er på individuelle og private avtaler, mens resterende gjelder næring og kollektive forsikringer.⁵⁶

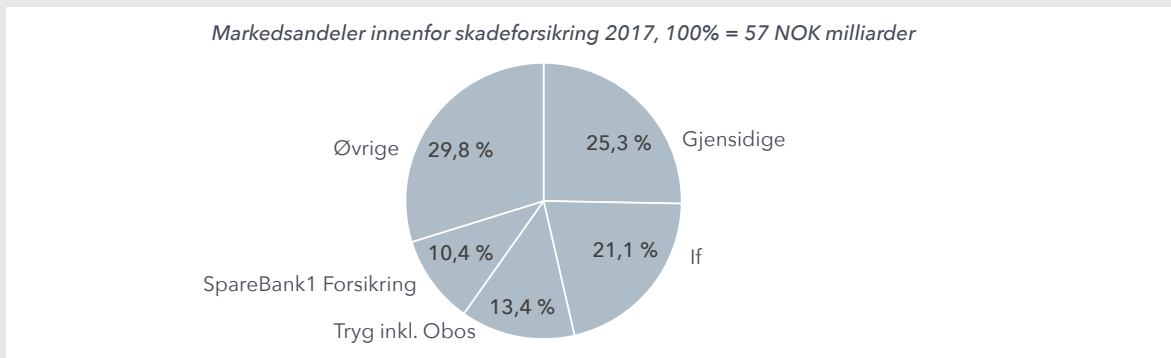
REGULATORISKE BESTEMMELSER

- Skadeforsikringsbransjen reguleres i stor grad på europeisk nivå. Solvens 2-direktivet (og endringspakken Omnibus 2-direktivet) utgjør grunnlaget for europeisk regulering av forsikringsbransjen. Det mest sentrale i direktivet er soliditetsregelverket som skal sikre stabilitet og trygghet i bransjen, basert på en pilarstruktur (tilsvarende reguleringen i bankbransjen).

NORSKE SÆRTREKK

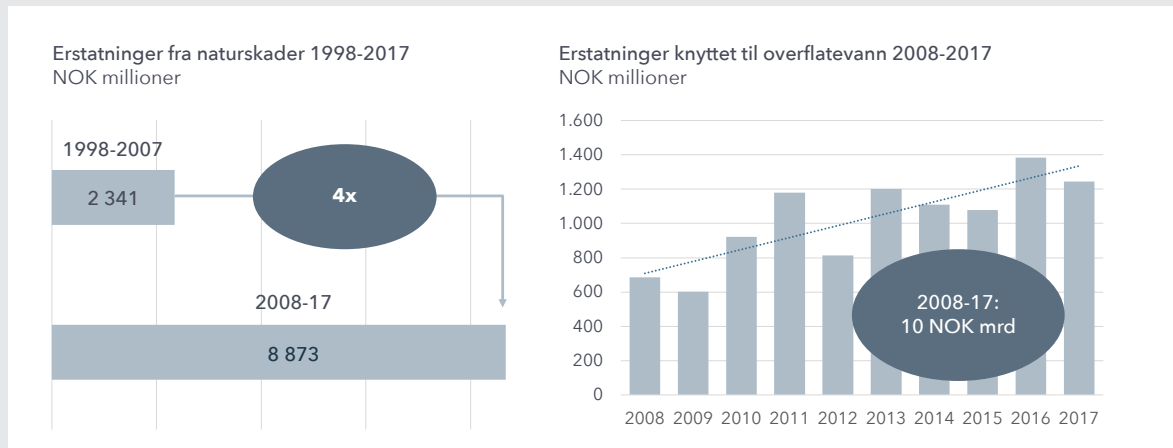
- Det norske skadeforsikringsmarkedet er dominert av de store foretakene, der Gjensidige og IF Skadeforsikring har til sammen 47 % markedsandel, og de fire største (inkludert Tryg og Sparebank1 Forsikring) har over 70 % markedsandel.

Figur 13: Gjensidige og If utgjør om lag halvparten av markedet for skadeforsikring

Kilde: Finans Norge⁵⁷

Figur 14: Erstatninger knyttet til naturskader og overflatevann har økt kraftig

Kilde: Finans Norge, Norsk Naturskadepool⁵⁸

NÅSITUASJON

- **Digitale løsninger og teknologisk utvikling åpner nye muligheter og utfordringer for skadeforsikring.** Med økende digitalisering og «tingenes internett» kan skadeforsikringsforetakene tilby produkter tilpasset den enkelte kunde, og justere premier basert på bruk og adferd, for eksempel ved å belønne tryggere og grønnere kjøring i en bilforsikring. Samtidig gir utviklingen teknologiske utfordringer, for eksempel relatert til selvkjørende biler og spørsmål om personvern og forbrukerbeskyttelse.
- **Finans Norge og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har inngått et samarbeid for å forebygge uønskede hendelser.** Dataene som deles skal inngå i DSBs Kunnskapsbank for å styrke myndighetsarbeidet på samfunnssikkerhetsområdet.

FAKTABOKS: Samarbeid mellom Finans Norge og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)⁵⁹

Finans Norge og DSB inngikk 5. februar 2018 et samarbeid for å forebygge uønskede hendelser og ha en effektiv ulykkes- og krisehåndtering. Samarbeidet innebærer utveksling av informasjon og formidling av skadedata og analyser, som skal inngå i DSBs Kunnskapsbank. Dette vil hjelpe myndighetene med å styrke kommunene og fylkenes arbeid med forebygging av naturskadehendelser. Samarbeidet er et eksempel på hvordan myndighetene kan benytte seg av skadeforsikringsbransjens data, og hvordan offentlig-private samarbeid kan bidra til at samfunnet unngår tap av store verdier.

UTFORDRINGER OG HENSYN

- **Det er store konkurransefortrinn i å hente inn og analysere data.** Det er nødvendig å finne løsninger for deling av data som både ivaretar sunn konkurranse mellom forsikringsaktørene, og samtidig lar kommuner og myndigheter benytte seg av disse. Datatilgang kan redusere kostnadene som kan redusere kostnadene knyttet til klimaendringer, forebygging og tilpasning, samt fremskynde nødvendig omstilling.
- **Dagens insentiver til gjenoppbygging handler om å bygge som før og tilbake stille slik det var.** Retningslinjer og insentiver for gjenoppbygging etter flom, skade eller brann premierer stort sett å bygge opp på samme sted, og så billig som mulig. Dette forhindrer at det bygges smartere, klimatilpasset og fremtidsrettet.

- **Reparasjon etter skade koster mer enn effektiv skadeforebygging.** Samtidig brukes den største delen av midlene både av myndigheter og skadeforsikringsbransjen på reparasjon heller enn skadeforebygging.
- **Klimaendringer og et våtere, villere vær fører til økte skadeutbetalinger.** Bransjen må bli mer aktiv innenfor skadeforebygging for å hindre økende utbetalinger etter natur- og værrelaterte skader. Nøkkelen er riktig prising av risiko, samt at nye typer risiko som må prises for å motivere til reduserte utslipp og tilpasning til klimaendringer. Et viktig samfunnsoppdrag vil være å bidra til at det opprettholdes «forsikringsbare» markeder og at det finnes forsikringsløsninger for folk flest.

MED DENNE BAKGRUNNEN ANBEFALER VEIKARTET AT BRANSJEN, I TILLEGG TIL DE TVERGÅENDE ANBEFALINGENE, SKAL:

- **Utveksle skade- og klimadata med kommuner og myndigheter.** Et rammeverk som standardiserer og forenkler deling av data vil være nyttig både for bransjen og for kommuner og myndigheter. Dette vil bidra til bedre planlegging og mer robuste lokalmiljøer.
- **Øke innsatsen for skadeforebygging.** Bransjen har hatt en sentral rolle innenfor brann- og trafikksikkerhet. Tilsvarende forebyggingsarbeid innenfor klimarelaterte samfunnsendringer kan på sikt hindre eller redusere skadeutbetalinger.
- **Utarbeide klimakrav for gjenoppbygging etter naturskader.** Bransjens innsikt på risikoutsatte områder er viktig. Når denne kombineres med byggenæringens kunnskap om klimasmarte materialer og løsninger, vil det kunne bidra til at boliger gjenoppbygges slik at risikoen for fremtidig skade reduseres, energi- og vedlikeholdskostnadene blir lavere og boligmassen grønnere.
- **Utvikle produkter som stimulerer til klimasmart adferd, delingsøkonomi og sirkulære løsninger.** Kombinasjonen av endret forbrukeratferd og ny teknologi skaper markedsmuligheter for forsikringsprodukter som fremmer omstilling. Eksempler er bilforsikring som premierer klimasmart kjøring, lavere premier for elbiler, boligforsikring som insentiverer energibesparelser, og forsikringsløsninger som også gjelder for bildelingsordninger.

FAKTABOKS: Finans Norges pilotprosjekt om bruk av skadedata i kommunene ⁶⁰

I 2013 initierte Finans Norge et forskningsprosjekt for bruk av forsikringsskadedata i arbeid for skadeforebygging. Prosjektet var et samarbeid mellom Finans Norge, et utvalg forsikringsselskaper, Vestlandsforskning, Geografisk institutt, NTNU og ni pilotkommuner, og er finansiert av Finans Norge og Klima- og miljødepartementet. Prosjektets mål var å avklare potensialet og forutsetninger for å styrke forebygging av klimarelatert naturskade ved å teste ut nytteverdien av tilgang til forsikringsselskaperens skadestatistikk.

4.3 INVESTERINGER, PENSJON OG KAPITALFORVALTNING

Investeringer, pensjon og kapitalforvaltning dekker «bransjen» som tilbyr, forvalter og administrerer pensjon og kapitalforvaltningsprodukter. Livsforsikringselskapene tilbyr pensjon, livs- og helseforsikringer, mens fondsselskaper og kapitalmarkedet for øvrig tilrettelegger, administrerer og formidler sparing, fond og kapitalforvaltningsprodukter. Kapitalforvalternes oppgave er å sikre avkastning til kapitaleierne, med bistand fra analytikere, meglerhus og tilretteleggere.

STRUKTUR

- Livsforsikringselskaper, pensjonskasser og verdipapirfondene har en samlet forvaltningskapital på 2 747 milliarder kroner.⁶¹ Det er 13 livsforsikringselskaper i Norge som samlet forvalter over 1 400 milliarder kroner, mens private og kommunale pensjonskasser forvalter i overkant av 300 milliarder kroner.

NORSKE SÆRTREKK

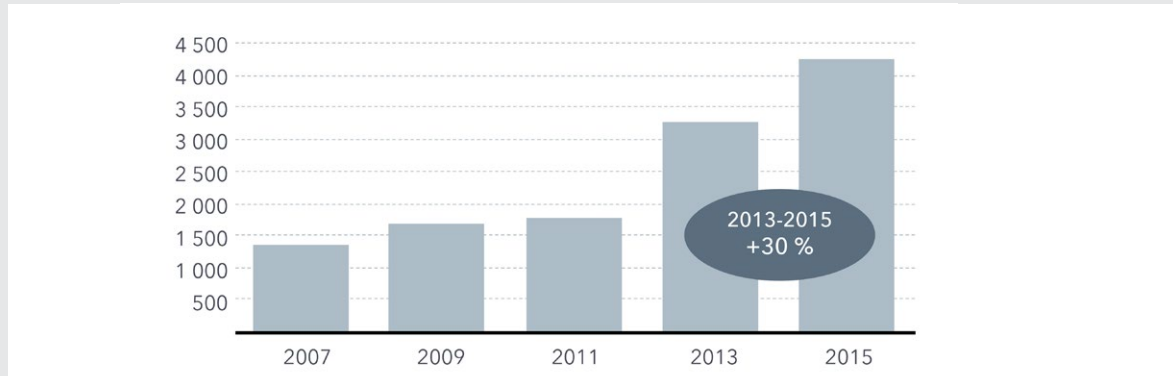
- **Historisk har norske privatpersoner spart i egen bolig og i banken, framfor i verdipapirmarkedet.** Omlegging av det norske pensjonssystemet – fra ytelse til innskudd – gjør at befolkningen i økende grad sparer i verdipapirer, for eksempel via fond. Ordninger som aksjesparekonto⁶² er et insentiv for økt sparing i verdipapirmarkedet.
- **Forvaltningen av Statens pensjonsfond er toneangivende for norsk og internasjonal kapitalforvaltning.** NBIM og Folketrygdfondet er sentrale aktører, både gjennom store eierandeler nasjonalt og internasjonalt og i kompetansebygging for finansnæringen. Det er særlig i eierskapsutøvelsen, uttrekk basert på etikk/bærekraft og måling og åpenhet om klimagassutslipp at forvaltningen av Statens pensjonsfond har vært «standardsetter».⁶³

NÅSITUASJON

- **Internasjonale kapitalforvaltere og myndigheter har satt klima på agendaen.** Store aktører bruker sin kraft og får gjennomslag, både ved stemmegivning på generalforsamlinger (for eksempel Exxons generalforsamling i 2017) og i direkte henvendelser til selskapers ledelse og styre. Tilsvarende ser vi myndighetsinitiativ, som TCFD, EUs arbeid med bærekraftig finans, Storbritannias Green Finance Task Force og G20-landenes Sustainable Finance Study Group.
- **Økt etterspørsel driver utviklingen av grønne investerings- og spareprodukter.** Norske kunder, spesielt de yngre, er mer bevisste på muligheten for å tilpasse valg av spareprodukter til egne preferanser, flere klimafond kommer på markedet og forvaltningskapitalen i disse fondene øker. Kunder som tar aktive investeringsvalg bidrar til økt åpenhet og rapportering.
- **Økt press på marginer, spesielt for pensjonsforvaltere, har bidratt til vekst i passiv forvaltning.** I passiv forvaltning hvor porteføljen settes sammen i henhold til etablerte referanseindekser. Dette gjør at forvalter har få frihetsgrader i tilpasning av porteføljen, og aktivt eierskap blir derfor viktigere.
- **NBIM har tatt initiativ til å redusere oljeprisrisikoen i statens formue.** Dette har skjedd ved å gi en anbefaling til Finansdepartement om at Statens pensjonsfond utland skal utelukke olje- og gassaksjer fra referanseindeksen. Anbefalingen er basert på risiko i oljeprisutvikling, men vil også bidra til å redusere klimarisikoeksponering.

Figur 15: Aktivt eierskap (dialog og stemmegivning) har økt kraftig i Europa

Kapital til forvaltning med aktivt eierskap som bærekraftstrategi, i EUR millioner

Kilde: Eurosif⁶⁴**UTFORDRINGER OG HENSYN**

- **Kapitalforvaltning er komplekst både i metoder, strategier, aktivklasser og instrumenter. Aktørene benytter en rekke ulike investeringsstrategier.** Det gjør at det ikke finnes en entydig tilnærming til hvordan klima kan integreres, men at dette må tilpasses den enkelte forvalters strategier.
- **Det er mangel på gode klimadata.** Til tross for at klimarapportering har blitt bedre både i omfang og kvalitet de siste årene, er det fremdeles mangler og varierende kvalitet. Tilgangen på klimadata er spesielt mangelfull for mindre selskaper og framvoksende markeder.
- **Store innkjøpere av pensjonstjenester har stor makt.** Statens pensjonskasse og kommunale og private pensjonskasser er viktige kunder for kapitalforvalterne, men etterspør i liten grad klimasmarte pensjonsløsninger.
- **Det er stort spenn i integrering av klima og bærekraft.** Flertallet av aktørene utelukker selskaper med særlig høye utslipp av klimagasser, men det er sjelden at klima gjennomgående er integrert i analyser og forvaltning.

FAKTABOKS: World Benchmarking Alliance⁶⁵

Initiativ startet av Aviva, FN-stiftelsen, Business & Sustainable Development Commission (BSDC) og Index Initiative med sikte på å utvikle et sammenligningsverktøy for næringslivets bærekraftinnsats – en World Benchmarking Alliance (WBA). Målet med WBA er å opprette et verktøy for å sammenligne hvordan selskaper jobber for å støtte bærekraftmålene. Det er viktig at selskapenes rapportering blir åpent tilgjengelig for å incentivere selskaper til å bidra positivt til bærekraftarbeidet. Slik kan selskapene ta inspirasjon og lærdom av hverandre. Dette vil også hjelpe kunder og investorer å ta valg basert på bærekraftensyn. Initiativet tar utgangspunkt i BSDCs rapport «Better Business Better World» som anbefaler å utvikle denne typen verktøy.

FAKTABOKS: HSBC og bærekraftig pensjonssparing

HSBC Bank UK gjorde i januar 2017 «The Future World Fund» til standardløsning for sine ansattes pensjonssparing. Dette er et globalt indeksfond som integrerer klima ved å innarbeide vurderinger av klimagassutslipp, fossile reserver og «grønne inntekter» i analysen. HSBC plasserte 1,85 milliarder pund i fondet med mål om å oppnå en bedre risikoustert avkastning, redusert klimarisiko og mer effektiv eierskapsutøvelse.

MED DENNE BAKGRUNNEN ANBEFALER VEIKARTET AT BRANSJEN, I TILLEGG TIL DE TVERRGÅENDE ANBEFALINGENE, SKAL:

- **Måle klimagassutslipp fra porteføljen og sette klare mål om reduksjon.** Dette vil kreve beregninger av klimagassutslipp fra virksomhetene som ligger til grunn for verdipapirene i porteføljen. Eksempelvis kan utslippsintensitet (CO₂-ekvivalenter i forhold til inntekter) justeres for andel eierskap gjennom investering, og aggregeres til porteføljnivå. For å oppnå reduksjoner kan flere strategier benyttes, blant annet lavere vektning i utslippsintensiv virksomhet og målrettet eierskapsutøvelse for å påvirke selskapene til reduksjoner. Når kapitaleiere og -forvaltere setter mål for sine porteføljer, medfører det økt etterspørsel, og dermed økt tilgjengelighet og kvalitet, for klimadata.
- **Integrere klimarisiko i mandater, strategier, analyser og investeringsbeslutninger.** For at klimarisikovurderinger skal virke positivt på både avkastning og omstilling er det avgjørende at disse integreres i hele verdikjeden. Investeringsmandater fra kapitaleiere og tilhørende strategier bør inkludere eksplisitte krav om klimarisikovurdering (hvilket dermed også påvirker valg av forvalter). Forvaltere vil i sin tur ha behov for kunnskap om hvordan sektorer, markeder og selskaper påvirkes av klimahensyn, både risiko og forretningsmuligheter, og bruke dette i analyser og investeringsbeslutninger.
- **Sette mål for allokert kapital til fremtidsrettede næringer og selskaper.** Konkrete mål vil motivere for omstilling i næringslivet og bidra til at forvalterne aktivt søker etter nye investeringsmuligheter. Kompetansen som opparbeides er relevant også for investeringsporteføljen som helhet.
- **Stressteste porteføljen mot nullutslipp i 2050 og redusere eksponering mot klimarisiko.** Finansnæringen støtter opp om Norges klimaambisjoner og Paris-målene. Da er det også viktig å sikre at vi bygger porteføljer som reflekterer dette og at vi over tid justerer porteføljene. Stresstesting, ved å analysere hvor robust porteføljen er i et scenario med nullutslipp i 2050, bidrar til godt kunnskapsgrunnlag for langsiktig forvaltning og reduksjon av klimaeksponering i porteføljene.

FAKTABOKS: Den europeiske investeringsbanken - "Climate in everything we do"⁶⁶

Den europeiske investeringsbanken (EIB) er EUs investeringsbank, og er verdens største långiver (totalt utlån 83,8 milliarder euro i 2017). EIB opererer under mantraet «Climate in everything we do» og har forpliktet seg til at 25 % av bankens aktiviteter skal gå til klimarelaterte prosjekter – 35 % i utviklingsland. I 2016 finansierte EIB 19,5 milliarder euro i klimarelaterte prosjekter, blant annet 7,9 milliarder til lavutslippstransport og 3,9 milliarder til fornybar energi. EIB ble i 2007 første utsteder av en grønn obligasjon, og er verdens største utsteder av grønne obligasjoner (historisk), totalt 19 milliarder euro.

KAPITTEL 5

VEIEN MOT 2030

Norsk finansnæring har i dette veikartet satt seg ambisiøse mål mot 2030, og beskrevet hvordan næringen kan bidra i omstillingen til lavutslipps-samfunnet. Gjennom å ta en aktiv rolle, kan finansnæringen legge til rette for omstilling i andre næringer. Dette kapitlet beskriver veien videre for å realisere målene og for at veikartet skal bli virkelighet.

5.1 VEIKARTETS BIDRAG

Samlet sett skal anbefalingene gjøre at visjonen oppnås:

Finansnæringen i 2030 er lønnsom og bærekraftig. Vi finansierer, forvalter og forsikrer med kunnskap om klima. Slik skaper vi verdier og bidrar til grønn konkurransekraft.

Anbefalingene i veikartet er veiledning for finansnæringen i omstillingen til lavutslippssamfunnet. Veikartet gir anbefalinger som kan iverksettes av alle finansnæringens ulike aktører, på tvers av bransjene.

Dette veikartet skal bidra til gjennomføring av veikartene i andre næringer. Finansnæringen er avgjørende for at andre næringer i Norge skal lykkes med ambisjonene de har satt i sine veikart. Det betyr at vi både må ha en god forståelse for behov og dynamikk i andre næringer, men også at vi allerede i 2030 må ha kommet langt dersom vi skal kunne bidra til at andre bransjer lykkes med ambisjonene de har satt i sine veikart frem mot 2050.

Veikartet er ikke en handlingsplan. Oppgaven er å sette en visjon og gi anbefalinger for å nå visjonen. Et viktig neste steg er å konkretisere handlingsplaner, inkludert ansvar for gjennomføring og tidslinjer. Ansvaret for dette ligger hos flere aktører, både i finansnæringen og i offentlige organer. Vi har i dette veikartet, så langt det lar seg gjøre, pekt på hvem som har et særskilt ansvar for gjennomføring av de enkelte anbefalingene. Det bør gjøres statussjekker i 2022/25/28 med påfølgende korrigerende kurs og tiltak i lys av endringer i næringsliv, samfunn og teknologi. Her har Finans Norge et særskilt ansvar.

Veikartet viser hvordan finansnæringen kan bidra til at Norge når sine klimamål. En lønnsom og grønn finansnæring i 2030 bidrar til at Norge oppnår målsetningen om å være et lavutslippssamfunn i 2050. Anbefalingene i veikartet støtter omstilling i andre næringer og sektorer.

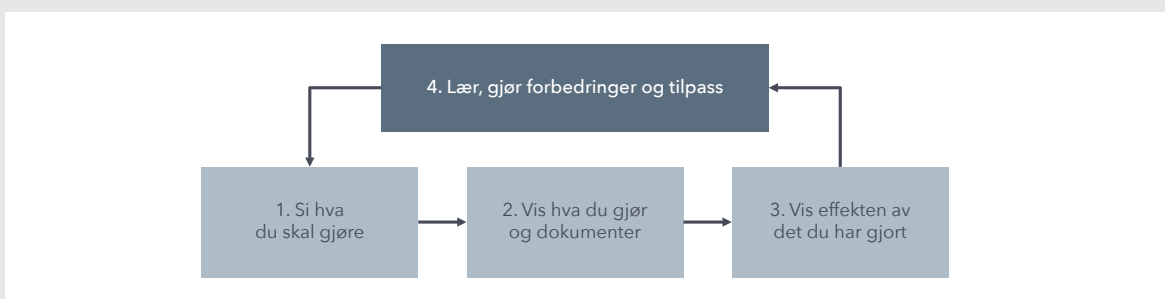
Visjonen i veikartet gir en finansnæring i 2030 som inkluderer og integrerer:

- 1. Åpenhet og tilgang til data og informasjon.** Forbedret rapportering, økt transparens for kunder og interessenter, og økt samarbeid med myndighetene gir et bedre datagrunnlag for beslutninger.
 - 2. Beslutninger basert på kunnskap om klimarisiko og muligheter.** Gjennom kompetanseheving, bedre datagrunnlag og integrering av klimahensyn i kjerneprosesser vil vi i finansnæringen ta bedre og mer informerte beslutninger.
 - 3. Økt innovasjonstakt og grønt næringsliv.** Finansnæringen vil bidra til omstilling i andre næringer, gjennom å stimulere innovasjon og være pådriver for klimasmarte og lønnsomme prosjekter, prosesser og produkter.
-

5.2 MÅL PÅ VEIEN MOT 2030

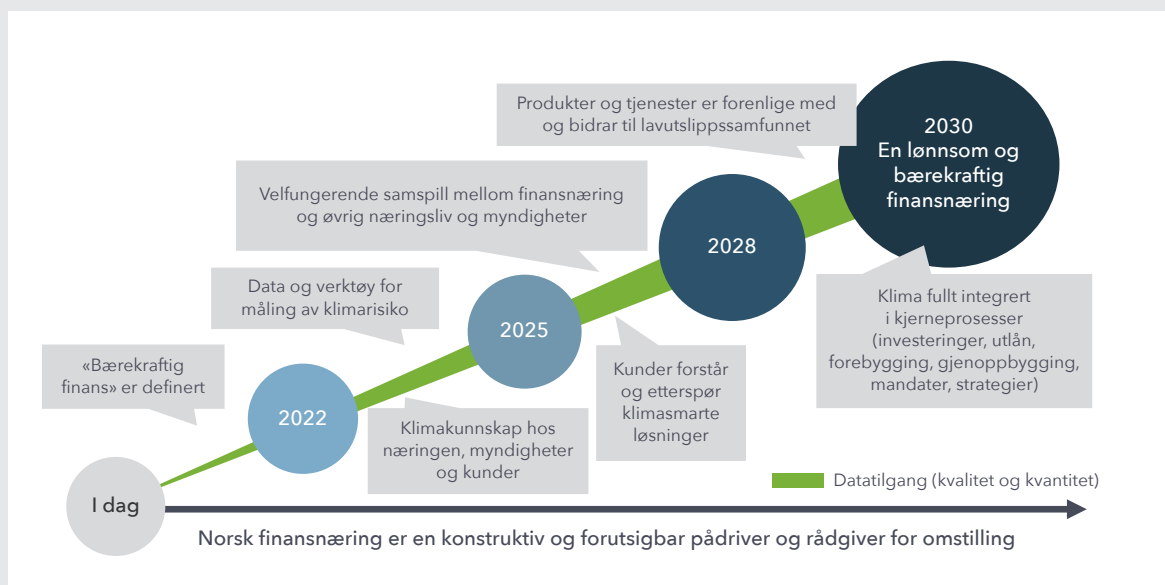
Veikartets tidshorisont er 2030. Finansnæringens aktører har ulike utgangspunkt for sitt arbeid med klima, og det er ikke slik at alle anbefalingene skal gjennomføres raskt. Samtidig må arbeidet begynne nå, for å komme i mål i 2030. Anbefalingene skal gjennomføres trinnvis, med dokumentasjon av effekt, læring og tilpasning underveis. Tidshorisont og gjennomføring for hver anbefaling vil variere – noen kan gjennomføres raskt, mens andre trenger mer tid, noen kan gjennomføres av en enkelt aktør, de fleste krever samarbeid.

Figur 16: Anbefalingene skal gjennomføres trinnvis og med læring og tilpasning underveis

Forutsigbarhet og tid til omstilling er avgjørende. For at veikartet skal bli virkelighet må vi ha en forståelse for retning og vei mot målet i 2030. Dette gjelder både finansnæringen selv, og selskapene som næringen finansierer og forsikrer. Forutsigbarhet og godt samarbeid blir avgjørende.

Figur 17: Finansnæringen har viktige milepæler frem mot 2030

5.3 HVA NÅ?

Finansnæringen: Den enkelte aktør kan bruke veikartet for å bidra til omstilling mot 2030. Hver bank, skadeforsikringsforetak og investerings-, pensjons- og kapitalforvaltningsforetak har ulikt utgangspunkt, kompetanse og ressurser for å jobbe med klima. Derfor er det viktig at hver enkelt aktør vurderer hvor innsatsen må rettes, og utformer en handlingsplan frem mot 2030. Denne må beskrive tiltak som skal gjennomføres når, av hvem, hvilke ressurser og kompetanse som trengs, i tillegg til aktuelle samarbeid med andre aktører i og utenfor næringen. Hver enkelt aktør bør rapportere på fremgang.

Myndighetene: Myndighetene må tilpasse rammevilkårene slik at disse fremmer omstilling i finansnæringen. De fleste anbefalingene skal gjennomføres i og av finansnæringen selv. Samtidig er det viktig at myndighetene tilrettelegger godt. Nye rapporteringskrav i tråd med anbefalingene fra TCFD, nye mekanismer for offentlig og privat samarbeid for å utløse mer privat kapital, Finanstilsynets rolle i overvåkning av klimarisiko, og klimakompetanse inn i utdanning og FoU er alle områder hvor arbeidet kan starte raskt.

Finans Norge vil spille en aktiv rolle for å samle norsk finansnæring om ambisjonene i veikartet. Det vil innebære å ta initiativ til nærings- og bransjesamarbeid, dialog og samarbeid med myndighetene og andre interessenter. Finans Norge vil også jobbe for at norske ønsker og behov blir hørt i EUs prosesser på bærekraftig finans, for eksempel i EUs arbeidsgruppe om felles begrepsrammeverk. Det er også viktig at finansnæringsaktører blir fulgt opp i arbeidet med veikartet, og at Finans Norge tar initiativ til periodiske statussjekker i årene frem mot 2030.

VEDLEGG

Om prosessen for å lage veikartet

Dette veikartet representerer en hel og mangfoldig norsk finansnæring, men er ikke et uttrykk for omforente standpunkter som enhver aktør i næringen stiller seg bak. Arbeidet med veikartet er ledet av finansnæringens hovedorganisasjon, Finans Norge, og er utarbeidet i samarbeid med rådgivingselskapet SIGLA og Christine Tørklep. Prosessen med å lage veikartet startet i september 2017, da Finans Norges hovedstyre og bransjestyrer vedtok å igangsette arbeidet.

Det har vært en bred konsultasjonsrunde i utformingen, og for å sikre anbefalinger som gjenspeiler flere av finansnæringens prioriteringer knyttet til klima, har forankring av prosessen vært viktig. Den viktigste delen i forankringen har vært to halvdags workshops med representanter fra finansnæringen, miljøorganisasjoner, bransjeorganisasjoner og virkemiddelapparatet.

Deltakerne fra finansnæringen er oppnevnt gjennom Finans Norges bransjestyrer. Workshopene har mottatt videohilsninger fra personer både i og utenfor Norge, inkludert Christiana Figueres, Erik Solheim, Vidar Helgesen, Justin Welby, Kristin Skogen Lund, Dag O. Hessen, Sarah MacPhee og Auke Lont. Flere nøkkelpersoner er dybdeintervjuet, som ga en viktig anledning til å teste tidlige hypoteser og innhente verdifull informasjon.

Interessen for veikartet fra ulike deler av samfunnet har vært stor, og har gitt gode innspill fra flere aktører, for eksempel fra byggenæringen. Organisasjonen som samler Norges fremste aktører innenfor ansvarlige investeringer, Norsif, har vært involvert og gitt verdifulle innspill underveis. Finans Norges hovedstyre, bransjestyrer, enkelte fagutvalg og hovedutvalg har fått oppdateringer om og bidratt til innholdet i veikartet.

Styringsgruppen for veikartet har dedikert tid gjennom hele prosessen, og har gitt nyttige tilbakemeldinger for alt som er skrevet i veikartet. Gruppen består av ansatte i Finans Norge som representerer ulike fagområder innenfor finansnæringen. Hovedstyret i Finans Norge og styret i Sparebankforeningen har kommet med verdifulle innspill til veikartets innhold og anbefalinger.

Veikartet har liten verdi dersom det ikke oppnår ambisjonen om å kunne inspirere finansnæringen til å gå i gang med konkrete planer som realiserer anbefalingene. Det er et stort spenn i norsk finansnæring innenfor arbeidet med klima, og det er ikke forventet at alle vil omfavne alt som står i veikartet. Intensjonen er at veikartet skal bidra som en plattform for dialog, både mellom aktørene i næringen, og også med myndigheter og andre som har en interesse for finansnæringens nøkkelrolle i det grønne skiftet. Finans Norge har et særskilt ansvar i å omdanne anbefalingene i konkrete planer, og involvere bredt - både i og utenfor finansnæringen - for å sikre gjennomføring.

Styringsgruppen (Finans Norge)

- Idar Kreutzer – Administrerende direktør
- Jan Erik Fåne – Direktør kommunikasjon og samfunn
- Hege Hodnesdal – Direktør prosessområde skadeforsikring
- Gry Nergård – Direktør for forbrukerpolitiske spørsmål
- Tone Meldalen – Fagdirektør pensjon
- Michael Hurum Cook – Senioranalytiker

Arbeidsgruppen

- Agathe Schjetlein – Finans Norge
- Christine Tørklep – Curie
- Ylva Lindberg – SIGLA
- Anne Jorun Aas – SIGLA
- Bastian Klunde – SIGLA
- Simen Kjørnes Kristiansen – SIGLA

Intervjuobjektene:

- David Blood – Generation Investment Management
- Martin Skancke – Leder for regjeringens klimarisikoutvalg
- Kaj-Martin Georgsen – Direktør for samfunnsansvar og næringspolitikk, DNB
- Nils Bastiansen – Direktør aksjer, Folketrygdfondet
- Morten Thorsrud – Leder for privatmarked, If Skadeforsikring
- Odd Arild Grefstad – Konsernsjef, Storebrand
- Reynir Indahl – Managing partner, Summa Equity

Deltakere i workshops:

Harald Lund	CICERO	Torunn Brånå	Kommunalbanken
Kjell Fredrik Løvold	Cultura	Birgitte Laird	Miljødirektoratet
Christine Tørklep	Curie	Magny Øvrebø	Nordea
Janicke Scheele	DNB	Monica Mee	Nordea
Anne Margrethe M. Platou	DNB	Ove Dallan	Nordea
Ida Stuve	DNB	Thina Saltvedt	Nordea
Bjørn Slåtto	Eika	Knut R. Skotner	Norsk Industri
Jan Digranes	Finans Norge	Anders Bjartnes	Norsk klimastiftelse
Gry Nergård	Finans Norge	Anne Jortveit	Norsk klimastiftelse
Mia Ebeltoft	Finans Norge	Eline Skard	Protector Forsikring
Tone Meldalen	Finans Norge	Ana Maria Vasquez Røsjø	SG Finans
Idar Kreutzer	Finans Norge	Bastian Klunde	SIGLA
Ellen Bramness Arvidsson	Finans Norge	Ylva Lindberg	SIGLA
Hege Hodnesdal	Finans Norge	Simen Kjøsnes Kristiansen	SIGLA
Michael Hurum Cook	Finans Norge	Anne Jorun Aas	SIGLA
Jan Erik Fåne	Finans Norge	Kjetil Andreas Skudal	Sparebank1 Forsikring
Agathe Schjetlein	Finans Norge	Svein Skovly	Sparebank1 Forsikring
Nanna Ringstad	Finansforbundet	Hanne Iversen Rye	Sparebank1 Gruppen
Ingrid Margrethe Hagen	Finanstilsynet	Torill Engebakken	Sparebank1 Hallingdal-Valdres
Gro Marthinsen	Forskningsrådet	Matthew Smith	Storebrand
Eline S. Askeland	Gjensidige	Harald Bjugstad-Holm	Storebrand
Sigrid Gåseidnes	Innovasjon Norge	Camilla Skjelsbæk Gramstad	Virke
Inger Solberg	Innovasjon Norge	Else Hendel	WWF
Stig Schjølset	Klima- og miljødep.	Marius Holm	Zero
Heidi Finskas	KLP	Per Sbertoli	Zero

VIKTIGSTE KILDER

Veikartet bygger på en rekke kilder (se referanselisten), men under fremhever vi noen viktige dokumenter/prosesser som bidrar til å sette agendaen internasjonalt, i EU og i Norge. I tillegg er andre viktige prosesser og eksempler fra finansnæringen beskrevet i faktabokser i veikartet.

EUs High-Level Expert Group on Sustainable Finance – mellom- og sluttrapport:

EUs ekspertgruppe på bærekraftig finans, bestående av representanter for europeisk finansnæring, ansvarlige investeringsmiljøer og sivilsamfunn, har publisert to rapporter – en mellomrapport i juli 2017 og en sluttrapport i januar 2018. Disse rapportene gir en beskrivelse av bærekraft i finansnæringen og de respektive bransjene, i tillegg til anbefalinger for både finansnæringen, de enkelte aktørene og myndighetene. Sluttrapporten gir grunnlaget for EU-kommisjonens handlingsplan om bærekraftig vekst i finansnæringen. Begge disse rapportene har vært viktige i å sette dagsorden for bærekraftig finans i Europa, og dermed også for dette veikartet. Ekspertgruppens publikasjoner finnes her:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en#documents

EU-kommisjonens Action Plan: Financing Sustainable Growth:

Etter at EUs ekspertgruppe på bærekraftig finans publiserte sin sluttrapport i januar 2018 (se over), fulgte EU-kommisjonen opp med sin handlingsplan for bærekraftig vekst i finansnæringen i mars. Handlingsplanen viderefører de fleste av anbefalingene foreslått av ekspertgruppen og lager en tentativ tidslinje for hvordan EU skal jobbe med disse anbefalingene i tiden fremover. Handlingsplanen er viktig ettersom denne legger føringer for mulig regulering innen bærekraftig finans, noe som også vil gjelde for Norge (som del av EØS).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0097&from=EN>

Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD), sluttrapport:

Sluttrapporten fra TCFD (publisert juni 2017) gir både et rammeverk for rapportering og et verktøy for å forstå klimarisiko og -muligheter. Anbefalingene i rapporten har fått stor oppmerksomhet etter publiseringen, og norske aktører som NBIM, DNB og Storebrand deltar i videre utvikling og arbeid med et mulig rammeverk for rapportering. Både TCFDs tilnærming til klimarisiko og rammeverk for rapportering har vært viktige for arbeidet med veikartet.

Publiserte dokumenter finnes her: <https://www.fsb-tcfid.org/publications/>

Rapport fra regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft og regjeringens strategi for grønn konkurransekraft:

Rapporten «Grønn konkurransekraft» fra regjeringens ekspertutvalg (publisert oktober 2016) utgjør fundamentet for norsk næringslivs strategiske arbeid med omstillingen til lavutslippssamfunnet. Denne rapporten er også bakgrunnen for publiseringen av ulike næringers veikart, inkludert et veikart for finansnæringen. I oktober 2017 lanserte regjeringen sin strategi for grønn konkurransekraft, basert på anbefalingene fra ekspertutvalget. Denne viser hvordan Norge skal jobbe for å sikre vedvarende vekst og lønnsomhet i et bærekraftig lavutslippssamfunn.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/4a98ed15ec264d0e938863448ebf7ba8/t-1562b.pdf>

<http://www.gronnkurransekraft.no/files/2016/10/Strategi-for-gr%C3%B8nn-kurransekraft.pdf>

UNEP og Verdensbankens «Roadmap for a Sustainable Financial System»:

FNs miljøprogram og Verdensbanken publiserte i november 2017 sitt veikart for et bærekraftig finansielt system. Dette veikartet presenterer viktige drivere i omstillingen til lavutslippssamfunnet, og hvordan omstillingen av det finansielle systemet kan se ut. I tillegg presenterer veikartet mulige tiltak for nasjonale og internasjonale myndigheter. Dette har bidratt til å forme myndighetsanalyse i den norske finansnæringens veikart.

<http://unepinquiry.org/publication/roadmap-for-a-sustainable-financial-system/>

FOTNOTER

1. «Grønn konkurransekraft», rapport fra regjeringens ekspertutvalg for grønn konkurransekraft.
<http://www.gronkonkurransekraft.no/files/2016/10/Strategi-for-gr%C3%B8nn-konkurransekraft.pdf>
2. «Lov om klimamål (klimaloven)». <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-60>
3. Mark Carney: «Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability». Tale gitt for Lloyd's of London, London, 29. september 2015. <https://www.bis.org/review/r151009a.pdf>
4. «Petroleum Production under the two degree scenario (2DS)», sluttrapport fra Miljøverndepartementet og Rystad Energy, 13. august 2013.
https://www.regjeringen.no/contentassets/17f83dcdadd24dad8c5220eb491a42b5/2013_rystad_energy_climate_report_norwegian_ministry_of_the_environment.pdf?id=2156290
5. «Better Business Better World», rapport fra Business & Sustainable Development Commission, januar 2017.
http://report.businesscommission.org/uploads/BetterBiz-BetterWorld_170215_012417.pdf
6. «Investing in Climate, Investing in Growth», OECD juni 2017.
www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264273528-en.pdf?expires=1525206068&id=id&accname=quest&checksum=2FFA5ADFB13AD-381D39245DDE53E968E
7. Mark Carney: «Breaking the tragedy of the horizon – climate change and financial stability». Tale gitt for Lloyd's of London, London, 29. september 2015. <http://www.bis.org/review/r151009a.pdf>
8. «Investing in Climate, Investing in Growth», OECD juni 2017.
www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264273528-en.pdf?expires=1525206068&id=id&accname=quest&checksum=2FFA5ADFB13AD-381D39245DDE53E968E
9. En kort beskrivelse av de viktigste kildene og bakgrunns materialet finnes i vedlegget.
10. «Finansnæringen og samfunnet 2016», Finans Norge.
www.finansnorge.no/contentassets/be123f8a0a094fe0bbb127a10c370e3/finansnaringensamfunnet2016.pdf
«Resultatrapport for finansforetak 2017», Finanstilsynet.
<http://www.finanstilsynet.no/contentassets/de14e53407744ba1ba315efbb0c67c3c/resultatrapport-for-finansforetak.pdf>
«Antall sparebanker 1922-2017», Sparebankforeningen.
www.sparebankforeningen.no/banker-og-stiftelser/antall-sparebanker/
«Det Norske Finansielle Systemet – En oversikt 2017», Norges Bank.
https://static.norges-bank.no/contentassets/b61eb85db69a4a5aaf298f57cea0972b/det-norske-finansielle-systemet_2017.pdf?v=08/02/2017130908&ft=.pdf
«Oversiktstabell over finansielle foretak per 31. desember (SÅ 452)», SSB.
www.ssb.no/314700/oversiktstabell-over-finansielle-foretak-per-31-desember-sa-452
11. Tall fra Finans Norge.
12. Ibid.
13. «High-Level Expert Group on Sustainable Finance», EUs ekspertgruppe på bærekraftig finans.
https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en#high-level-expert-group-on-sustainable-finance
14. «Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures», sluttrapport fra TCFD juni 2017.
www.fsb-tcfd.org/wp-content/uploads/2017/06/FINAL-TCFD-Report-062817.pdf
15. «Høring – Regnskapslovutvalgets utredning om regnskapslovens bestemmelser om årsberetning mv. Høringsvar fra Klima- og miljødepartementet», november 2016. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---regnskapslovutvalgets-utredning-om-regnskapslovens-bestemmelser-om-arsberetning-mv/id2509221/>
16. «Roadmap for a Sustainable Financial System», side 56. UNEP og Verdensbanken, november 2017.
http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2017/11/Roadmap_for_a_Sustainable_Financial_System.pdf
17. «Bloomberg-rapporten: Bedre rapportering av klimarisiko», kommentar av Martin Skancke, 2. mai 2017.
<https://energiogklima.no/kommentar/bloomberg-rapporten-bedre-rapportering-av-klimarisiko/>
18. Støttespillere til TCFDs anbefalinger. www.fsb-tcfd.org/supporters-landing/
19. Kartlagt under workshop avholdt desember 2017 i forbindelse med dette veikartet.
20. Ibid.
21. Se for eksempel Miljødirektoratet og EYs «Utredning om konsekvenser for Norge av klimaendringer i andre land», februar 2018.
www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M932/M932.pdf
22. Dette står eksplisitt i Solberg II-regjeringens politiske plattform.
www.regjeringen.no/contentassets/e4c3cfd7e4d4458fa8d3d2bb1e43bcbb/plattform.pdf
23. Relevante internasjonale eksempler er University of Cambridges Institute for Sustainability Leadership, og Maastricht University, Columbia University og Oxford University tilbyr mastergrader i grønn og bærekraftig finans.
24. «Statsbudsjettet 2018 – Finanstilsynet - tildelingsbrev».
https://www.regjeringen.no/contentassets/722de1f4316b422fab6e885339a9cdc3/2018_ft.pdf

25. «Miljø og hållbarhet», Finansinspektionen. www.fi.se/sv/finansuell-stabilitet/miljo-och-hallbarhet/
26. «Financing Sustainable Growth», faktaark fra EU-kommisjonens handlingsplan. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/180308-action-plan-sustainable-growth-factsheet_en.pdf
27. «Norges tilstand 2015 – State of the Nation», RIF. www.rif.no/media/5486/rif_stateofthenation_2015_lavopploeselig.pdf
28. «Financing Sustainable Growth», faktaark fra EU-kommisjonens handlingsplan. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/180308-action-plan-sustainable-growth-factsheet_en.pdf
29. «Study on the potential of green bond finance for resource-efficient investments», EUs studie av markedet for grønne obligasjoner, november 2016. <http://ec.europa.eu/environment/enveco/pdf/potential-green-bond.pdf>
30. For mer informasjon, se www.dnb.nl/en/about-dnb/co-operation/
31. Tall fra 2017, SSB: www.ssb.no/statbank/table/11000/tableViewLayout1/?rxid=c33e5daf-3c32-4dcd-bd32-8d112b85296e
32. «Dagligbankundersøkelsen 2016», Finans Norge. www.finansnorge.no/aktuelt/sporreundersokelser/dagligbankundersokelsen1/dagligbankundersokelsen-2016/vi-blir-stadig-mer-digitale-i-var-bankbruk/
33. «Unilever's Polman hits out at City's short-term culture», The Telegraph, 5. juli 2011. www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/retailandconsumer/8617022/Unilevers-Polman-hits-out-at-Citys-short-term-culture.html
34. «Sustainable Capitalism», Generation Investment Management, 15. februar 2012. <https://www.genfound.org/media/1136/advocacy-3-sustainable-capitalism.pdf>
35. «A Sense of Purpose», Larry Fink's årlige brev til CEOs. www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-ceo-letter
36. «Langsiktige finansielle mål bidrar til langsiktig verdiskapning», Folketrygdforbundet 28. februar 2017. www.folketrygdforbundet.no/getfile.php/132609/Dokumenter/Presentasjoner/2017.02.28%20Presentasjon%20NIRF.pdf
«Measuring the Economic Impact of Short-Termism», diskusjonsnotat MGI februar 2017. www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Global%20Themes/Long%20term%20Capitalism/Where%20companies%20with%20a%20long%20term%20view%20outperform%20their%20peers/MGI-Measuring-the-economic-impact-of-short-termism.ashx
37. ABN Amro: «Mission 2030: Making real estate more sustainable». www.abnamro.com/en/sustainable-banking/our-focal-points/climate-change/sustainable-real-estate/index.html
«No lending without the new sustainability test». <https://www.abnamro.com/en/sustainable-banking/newsletter/2016/april/no-lending-without-the-new-sustainability-test.html>
38. 122 norske banker (100 sparebanker) og 12 utenlandske filialer. «Resultatrapport for finansforetak 2017», Finanstilsynet. <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/de14e53407744ba1ba315efbb0c67c3c/resultatrapport-for-finansforetak.pdf>
39. Ibid.
40. «Det Norske Finansielle Systemet – En oversikt 2017», Norges Bank. https://static.norges-bank.no/contentassets/b61eb85d-b69a4a5aaf298f57cea0972b/det-norske-finansielle-systemet_2017.pdf?v=08/02/2017130908&ft=.pdf
41. «Resultatrapport for finansforetak 2017», Finanstilsynet. <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/de14e53407744ba1ba315efbb0c67c3c/resultatrapport-for-finansforetak.pdf>
42. «Det Norske Finansielle Systemet – En oversikt 2017», Norges Bank. https://static.norges-bank.no/contentassets/b61eb85db69a4a5aaf298f57cea0972b/det-norske-finansielle-systemet_2017.pdf?v=08/02/2017130908&ft=.pdf
43. «Antall sparebanker 1922-2017», Sparebankforeningen. <https://www.sparebankforeningen.no/banker-og-stiftelser/antall-sparebanker/>
44. «Dagligbankundersøkelsen 2016», Finans Norge. www.finansnorge.no/aktuelt/sporreundersokelser/dagligbankundersokelsen1/dagligbankundersokelsen-2016/vi-blir-stadig-mer-digitale-i-var-bankbruk/
45. «Over 100 banker går sammen om Vipps», E24 13. februar 2017. <https://e24.no/boers-og-finans/dnb/over-100-banker-gaar-sammen-om-vipps/23923272>
46. PayPal, Alibabas MYbank, og betalingsløsninger i Facebook og Amazon er ledende eksempler.
47. «Det Norske Finansielle Systemet – En oversikt 2017», Norges Bank. https://static.norges-bank.no/contentassets/b61eb85d-b69a4a5aaf298f57cea0972b/det-norske-finansielle-systemet_2017.pdf?v=08/02/2017130908&ft=.pdf
48. «Utslipp av klimagasser», SSB. www.ssb.no/klimagassn/
49. SSB: «Banker og kredittforetak: 08116: Finansforetak. Utlån, etter låntakernæring (mill. kr) 2009M05 - 2017M12». www.ssb.no/statbank/table/08116/?rxid=329c7aa5-e7c3-4107-892a-dd533b5bb56a
«Utslipp av klimagasser: Tabell 5 Utslipp til luft av klimagasser, etter næring. 1 000 tonn CO₂-ekvivalenter. www.ssb.no/klimagassn/
50. «Energimerkestatistikk», energimerking.no. www.energimerking.no/no/energimerking-bygg/energimerkestatistikk/
51. «Hvem finansierer Norge?» side 28, rapport Menon Economics, november 2017. www.menon.no/wp-content/uploads/2017-69-Hvem-finansierer-Norge.pdf
52. «The Green Bond Market in the Nordics 2018», rapport fra Climate Bonds Initiative 2018. www.climatebonds.net/files/files/CBI-The%20Green%20Bond%20Market%20in%20the%20Nordics.pdf

-
53. «Shifting Perceptions: ESG, Credit Risk and Ratings (Part 1: the State of Play)», PRI 4. juli 2017.
<https://www.unpri.org/fixed-income/shifting-perceptions-esg-credit-risk-and-ratings-part-1-the-state-of-play/78.article>
 54. «Det Norske Finansielle Systemet – En oversikt 2017», Norges Bank. https://static.norges-bank.no/contentassets/b61eb85d-b69a4a5aaf298f57cea0972b/det-norske-finansielle-systemet_2017.pdf?v=08/02/2017130908&ft=.pdf
 55. «Livs- og skadeforsikringselskaper, regnskap», SSB: www.ssb.no/bank-og-finansmarked/statistikker/forsikring
 56. «Antall forsikringer og premierinntekter», Finans Norge. www.finansnorge.no/statistikk/skadeforsikring/nokkeltall/premie/
 57. «Markedsandeler», Finans Norge. www.finansnorge.no/statistikk/skadeforsikring/nokkeltall/markedsandeler/
 58. Finans Norge: «Vannskadestatistikk (VASK)». www.finansnorge.no/statistikk/skadeforsikring/Naturskadestatistikk-NASK/
 59. «Samarbeid om klimakonsekvenser», DSB 5. februar 2018. www.dsb.no/nyhetsarkiv/nyheter-2018/klimasamarbeid/
 60. «Pilotprosjekt om testing av skadedata fra forsikringsbransjen for vurdering av klimasårbarhet og forebygging av klimarelatert naturskade i utvalgte kommuner», Vestlandsforskningsrapport nr. 7/2014. www.finansnorge.no/contentassets/cef42e224ef645e68d4ec1505dafa9dd/sluttrapport-fra-vestlandsforskning-om-pilotprosjekte-med-bruk-av-skadedata.pdf
 61. «Oversiktstabell over finansielle foretak per 31. desember (SA 452)», SSB.
www.ssb.no/314700/oversiktstabell-over-finansielle-foretak-per-31.desember-sa-452
 62. «Ordning om aksjesparekonto fra 1. september», Finansdepartementet, 15. desember 2017.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/skatter-og-avgifter/ordning-om-aksjesparekonto-fra-1.-september/id2569039/>
 63. «Ansvarlig Forvaltning» side 64, Statens Pensjonsfond Utland 2017esteringer 2017.
<https://www.nbim.no/contentassets/67c692a171fa450ca6e3e1e3a7793311/statens-pensjonsfond-utland---ansvarlig-forvaltning-2017.pdf>
 64. «European SRI Study 2016», Eurosif. www.eurosif.org/wp-content/uploads/2016/11/SRI-study-2016-HR.pdf
 65. «Benchmarking Companies as a Driver for Change», World Benchmarking Alliance. www.worldbenchmarkingalliance.org/
 66. «Climate and environment for everyone's future», EIB. www.eib.org/projects/priorities/climate-and-environment/index.htm

Broen er valgt som symbol i vår logo fordi vi ønsker å være brobygger mellom næringen og de som bestemmer næringens rammebetingelser, mellom våre medlemmer og ulike interessegrupper og ikke minst medlemmene imellom.

www.finansnorge.no

